

Határozatok Tára

JEAN RICHARD DE LA TOUR
FŐTANÁCSNOK INDÍTVÁNYA
Az ismertetés napja: 2023. február 16.¹

C-663/21. sz. ügy

Bundesamt für Fremdenwesen und Asyl;

AA

részvételével

(a Verwaltungsgerichtshof [legfelsőbb közigazgatási bíróság, Ausztria] által benyújtott előzetes döntéshozatal iránti kérelem)

és

C-8/22. sz. ügy

XXX

kontra

Commissaire général aux réfugiés et aux apatrides

(a Conseil d'État [államtanács, Belgium] által benyújtott előzetes döntéshozatal iránti kérelem)

„Előzetes döntéshozatal – A szabadságon, a biztonságon és a jog érvényesülésén alapuló térség – Menekültpolitika – 2011/95/EU irányelv – A menekült jogállás vagy a kiegészítő védelmi jogállás nyújtásának feltételeire vonatkozó szabályok – A 14. cikk (4) bekezdésének b) pontja – A menekült jogállás visszavonása – Harmadik országbeli állampolgár, aki különösen súlyos bűncselekményt követett el – Veszély a társadalomra – Az arányosság vizsgálata – Bizonyítási teher – 2008/115/EK irányelv – Harmadik országok jogellenesen tartózkodó állampolgárainak visszatérése – A kitoloncolás elhalasztása – A visszaküldés tilalmának elve alapján jogellenesnek tekintett kitoloncolás – Kiutasítási határozat elfogadásának lehetetlensége”

I. Bevezetés

1. A harmadik országbeli állampolgárok és hontalan személyek nemzetközi védelemre jogosultként való elismerésére, az egységes menekült- vagy kiegészítő védelmet biztosító jogállásra, valamint a nyújtott védelem tartalmára vonatkozó szabályokról szóló, 2011. december 13-i 2011/95/EU európai parlamenti és tanácsi irányelv² 14. cikkének (4) és (5) bekezdése úgy

¹ Eredeti nyelv: francia.

² HL 2011. L 337., 9. o.; helyesbítések: HL 2017. L 167., 58. o.; HL 2019. L 19., 20. o. Ezen irányelv a harmadik országok állampolgárainak, illetve a hontalan személyeknek menekültként vagy a más okból nemzetközi védelemre jogosultként való elismerésének feltételeiről [helyesen: feltételeire] és az e státuszok tartalmára vonatkozó minimumszabályokról szóló, 2004. április 29-i 2004/83/EK tanácsi irányelv (HL 2004. L 304., 12. o.; magyar nyelvű különkiadás 19. fejezet, 7. kötet, 96. o.) átdolgozása.

rendelkezik, hogy – a megszűnési (11. cikk) és kizáró okok (12. cikk) mellett – a tagállamok a biztonságukat vagy a társadalmukat fenyegető veszély esetén visszavonhatják vagy megtagadhatják a menekült jogállást.

2. E lehetőség biztosítását – amelyet a tagállamok azon törekvése indokol, hogy maradjon némi mozgásterük az olyan menekültekkel szemben, akik a biztonságukra vagy a társadalmukra veszélyt jelentenek, de nem utasíthatók ki – számos kritika érte, mivel nem áll összhangban a menekültek helyzetére vonatkozó – és az erre vonatkozó jegyzőkönyvvel³ kiegészített – egyezmény⁴ (a továbbiakban: Genfi Egyezmény) 1. cikkének C–F. részében meghatározott kizáró és megszűnési okokkal.

3. A 2019. május 14-i M és társai (Menekült jogállás visszavonása)⁵ ítéletében a Bíróság azonban nem tárt fel olyan tényezőt, amely érinthetné a 2011/95 irányelv 14. cikke (4)–(6) bekezdésének az EUMSZ 78. cikk (1) bekezdésére és az Európai Unió Alapjogi Chartájának (a továbbiakban: Charta) 18. cikkére tekintettel fennálló érvényességét. E határozat meghozatala során a Bíróság többek között úgy ítélte meg, hogy ezen irányelv 14. cikkének (4) és (5) bekezdését úgy kell értelmezni, hogy az irányelvvel létrehozott rendszerben a menekült jogállás visszavonása vagy megadásának megtagadása nem jár azzal a következménnyel, hogy az az érintett harmadik országbeli állampolgár vagy hontalan személy, aki esetében teljesülnek az említett irányelvnek – az irányelv III. fejezetében szereplő rendelkezésekkel összefüggésben értelmezett – 2. cikk d) pontjában található feltételek, elveszíti az e 2. cikk d) pontja és a Genfi Egyezmény 1. cikkének A. része szerinti menekültkénti minőségét.⁶

4. Az M és társai (Menekült jogállás visszavonása) ítélet folyományaként a jelen előzetes döntéshozatal iránti kérelmek immár arra hívják fel a Bíróságot, hogy pontosítsa azokat a feltételeket, amelyek fennállása esetén a tagállamok a menekült jogállás visszavonásáról dönthetnek.

5. Ezek az előzetes döntéshozatal iránti kérelmek konkrétan a 2011/95 irányelv 14. cikke (4) bekezdése b) pontjának, valamint a harmadik országok illegálisan [helyesen: jogellenesen] tartózkodó állampolgárainak visszatérésével kapcsolatban a tagállamokban használt közös normákról és eljárásokról szóló, 2008. december 16-i 2008/115/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv⁷ 5., 6., 8. és 9. cikkének értelmezésére vonatkoznak.

6. Ami a C-663/21. sz. ügyet illeti, az előzetes döntéshozatal iránti kérelmet AA, harmadik országbeli állampolgár, és a Bundesamt für Fremdenwesen und Asyl (szövetségi idegenrendészeti és menekültügyi hivatal, Ausztria; a továbbiakban: Hivatal) között folyamatban lévő jogvita keretében terjesztették elő a Hivatal azon határozatának tárgyában, amelyben az AA-tól visszavonja a menekült jogállást, méltánylást érdemlő okok alapján megtagadja tőle a kiegészítő védelmi jogállás, illetve a tartózkodási engedély megadását, vele szemben tartózkodási tilalommal párosuló kiutasítási határozatot hoz, határidőt szab az önkéntes távozásra, egyben kijelenti, hogy kitoloncolása nem engedélyezett.

³ A jegyzőkönyvet 1967. január 31-én New Yorkban kötötték meg, és az 1967. október 4-én lépett hatályba. Lásd: Janku, L., „(In)Compatibility of Article 14 (4) and (6) of the Qualification Directive with the 1951 Refugee Convention”, a 2017. május 29–30-i Nordic Asylum Law Seminar-on elhangzott előadás, amely a következő internetcímen érhető el: http://mhi.hi.is/sites/mhi.hi.is/files/nalsfiles/4/nals_paper_janku.pdf.

⁴ Az egyezményt 1951. július 28-án Genfben írták alá (*Recueil des traités des Nations unies* [1954], 189. kötet, 150. o., 2545. sz.; kihirdette az 1989. évi 15. tvr.), és az 1954. április 22-én lépett hatályba.

⁵ C-391/16, C-77/17 és C-78/17, a továbbiakban: M és társai (Menekült jogállás visszavonása) ítélet, EU:C:2019:403.

⁶ Lásd: M és társai (Menekült jogállás visszavonása) ítélet (97. pont).

⁷ HL 2008. L 348., 98. o.

7. A C-8/22. sz. ügyben az előzetes döntéshozatal iránti kérelmet XXX, harmadik országbeli állampolgár, és a Commissaire général aux réfugiés et aux apatrides (a menekültekkel és hontalanokkal foglalkozó általános biztos, Belgium, a továbbiakban: általános biztos) között folyamatban lévő jogvita keretében terjesztették elő az általános biztos által XXX menekült jogállásának visszavonásáról hozott határozat tárgyában.

8. A Verwaltungsgerichtshof (legfelsőbb közigazgatási bíróság, Ausztria) (C-663/21. sz. ügy) és a Conseil d'Etat (államtanács, Belgium) (C-8/22. sz. ügy) által előterjesztett kérdések kiegészítik és részben fedik egymást, ezért a jelen indítványban ezeket együttesen vizsgálom. E kérdésekkel különösen azon feltételek pontosítására hívják fel a Bíróságot, amelyekről a 2011/95 irányelv 14. cikke (4) bekezdésének b) pontja alapján a menekült jogállás visszavonása függ.

9. E rendelkezés kimondja, hogy „[a] tagállamok visszavonhatják, illetve megszüntethetik a menekült valamely kormányzati, közigazgatási, bírósági vagy kvázibírósági szerv által elismert jogállását, illetve megtagadhatják annak megújítását, amennyiben [...] különösen súlyos bűncselekményért való jogerős elítéléséből fakadóan veszélyt jelent az érintett tagállam társadalmára”.

10. A menekült jogállás visszavonásának ezen indoka közvetlenül a Genfi Egyezmény 33. cikke (2) bekezdésének szövegén alapul, amelyből az következik, hogy a visszaküldés tilalmának elvére nem hivatkozhat olyan menekült, „aki, mivel különösen súlyos bűncselekményért jogerősen elítélték, veszélyt jelent az [illető ország] lakosságára nézve”. A visszaküldés tilalmának elve alól ugyanezt a kivételt engedi a 2011/95 irányelv 21. cikkének (2) bekezdése.⁸

11. A jelen indítványban először is azon értelmezés mellett érvelek, amely szerint a 2011/95 irányelv 14. cikke (4) bekezdésének b) pontja két együttes feltételt ír elő a tagállamok számára a menekült jogállás visszavonásának lehetőségére vonatkozóan. E tekintetben ki fogom fejteni, hogy miért gondolom úgy, hogy egy különösen súlyos bűncselekményért való jogerős elítélés szükséges, de nem elégséges feltétele annak, hogy valamely tagállam visszavonhassa ezt a jogállást.

12. Ezt követően ismertetem majd azokat az okokat, amelyek miatt úgy vélem, hogy a menekült jogállás visszavonására vonatkozó határozat meghozatalának időpontjában az elítélt személy által az érintett tagállam társadalma számára jelentett veszélynek valódinak, közvetlennek és kellően súlyosnak kell lennie.

13. Végül pontosítani fogom, hogy – álláspontom szerint – a menekült jogállás visszavonására vonatkozó határozatnak tiszteletben kell tartania az arányosság elvét, tágabb értelemben pedig az érintett személynek a Charta által biztosított alapvető jogait.

14. A C-663/21. sz. ügy egy további kérdést vet fel, amely a 2008/115 irányelv értelmezésével kapcsolatos. Lényegében arról a kérdéstről van szó, hogy kell-e kiutasítási határozatot elfogadni akkor, ha az érintett harmadik országbeli állampolgár nem küldhető vissza származási országába. A Bíróság legfrissebb ítélezési gyakorlatára támaszkodva azt fogom javasolni, hogy a Bíróság nemleges választ adjon erre a kérdésre.

⁸ Lásd: M és társai (Menekült jogállás visszavonása) ítélet (93. pont).

II. Az alapügyek tényállásai és az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdések

A. C-663/21. sz. ügy

15. AA 2014. december 10-én jogellenesen lépett be Ausztria területére, és még aznap nemzetközi védelem iránti kérelmet nyújtott be. AA a Hivatal 2015. december 22-i határozatával menekült jogállást kapott.

16. 2018. március 22-én AA-t egy év három hónap szabadságvesztésre, valamint 180 napi tétel pénzbüntetésre ítélték veszélyes fenyegetés, más tulajdonát képező vagyontárgy megsemmisítése vagy rongálása, kábítószerrel visszaélés vétsége és kábítószer-kereskedelem büntette miatt. AA-t 2019. január 14-én három hónap szabadságvesztésre ítélték szándékos testi sértés és veszélyes fenyegetés vétségének elkövetése miatt. 2019. március 11-én hat hónap szabadságvesztésre ítélték testi sértés kísérlete és veszélyes fenyegetés vétsége miatt. Mindegyik szabadságvesztés-büntetést felfüggesztett büntetésre változtatták.

17. 2019. augusztus 13-án AA-val szemben szabálysértési bírságot szabtak ki egy közfelügyelővel szemben tanúsított erőszakos magatartása miatt.

18. A Hivatal 2019. szeptember 24-i határozatával visszavonta AA menekült jogállását, és úgy döntött, hogy méltánylást érdemlő okok miatt nem adja meg neki sem a kiegészítő védelmi jogállást, sem a tartózkodási engedélyt. A Hivatal azt is kijelentette, hogy beutazási tilalommal párosuló kiutasítási határozatot fognak hozni vele szemben, valamint hogy határidőt tűznek ki az önkéntes távozására, ugyanakkor azt is jelezték, hogy a Szíriába való kitoloncolása nem engedélyezett.

19. AA a Hivatal 2019. szeptember 24-i határozata ellen a Bundesverwaltungsgerichthez (szövetségi közigazgatási bíróság, Ausztria) fellebbezett. Ezt követően úgy nyilatkozott, hogy a határozat rendelkező részének a kitoloncolása megengedhetlenségét megállapító részét érintően eláll a keresetétől.

20. AA-t 2020. június 16-án és október 8-án négy, illetve öt hónap szabadságvesztésre ítélték, anélkül, hogy a korábbi felfüggesztéseket visszavonták volna.

21. A Bundesverwaltungsgericht (szövetségi közigazgatási bíróság) 2021. május 28-i ítéletével megsemmisítette a Hivatal 2019. szeptember 24-i határozatát. Ez a bíróság rámutatott, hogy a menekült jogállás visszavonásához négy feltételnek kell teljesülnie, azaz a menekültnek különösen súlyos büntettet kell elkövetnie, emiatt jogerősen el kell ítélni őt, különös veszélyt kell jelentenie a társadalomra, és a kiutasításához fűződő közérdeknek nyomósabbnak kell lennie a menekültnek a menedéknújtó állam által nyújtott védelem fennmaradásához fűződő érdekénél.

22. Az említett bíróság megállapította, hogy AA esetében az első három feltétel teljesült, a negyediket illetően azonban úgy ítélte meg, hogy azon intézkedések terjedelmét és jellegét figyelembe véve kell elvégezni az Osztrák Köztársaság és AA érdekeinek egymással szembeni mérlegelését, amelyeknek AA a nemzetközi védelem visszavonása esetén ki lenne téve. Márpedig, mivel AA a származási országába való visszatérése esetén kínzás vagy halál veszélyének lenne kitéve, a Bundesverwaltungsgericht (szövetségi közigazgatási bíróság) úgy ítélte meg, hogy érdekei elsőbbséget élveznek az Osztrák Köztársaság érdekeivel szemben, és a menekült jogállását nem kellene visszavonni.

23. A Hivatal ezen ítélettel szemben *felülvizsgálati* kérelmet terjesztett a Verwaltungsgerichtshof (legfelsőbb közigazgatási bíróság) elé.

24. Kérése alátámasztására a Hivatal arra hivatkozik, hogy a Verwaltungsgerichtshofnak (legfelsőbb közigazgatási bíróság) a fent hivatkozott negyedik feltételt előíró ítélkezési gyakorlata olyan összefüggésben alakult ki, amely nem hasonlítható össze a jelenleg hatályban lévővel. A származási országba való kitoloncolás ugyanis immár nem megengedett olyan esetben, ha az az emberi jogok és alapvető szabadságok védelméről szóló egyezmény⁹ 2. vagy 3. cikkének megsértését eredményező következményekkel járna az érintett személy számára. Ennélfogva, a jelen ügyben nincs szükség a fennálló érdekeknek a Bundesverwaltungsgericht (szövetségi közigazgatási bíróság) általi egymással szembeni mérlegelésére, mivel ez a személy a kitoloncolással szemben védelmet élvez a visszaküldés lehetetlenségét megállapító határozatból fakadóan. A Hivatal szerint az érdekek ilyen egymással szembeni mérlegelése ezenfelül az uniós jog által a Genfi Egyezményrel összhangban kialakított védelmi rendszer hitelességét is alááshatja.

25. A Hivatal által felhozott érvekre tekintettel a kérdést előterjesztő bíróság arra keresi a választ, hogy a 2011/95 irányelv 14. cikke (4) bekezdése b) pontjának alkalmazása céljából mérlegelni kell-e egymással szemben a fennálló érdekeket annak megállapítását követően, hogy az érintett személyt különösen súlyos bűncselekmény elkövetése miatt jogerősen elítélték, és hogy veszélyt jelent a közösségre. E bíróság többek között – a Hivatal által előtte kifejtett érvelésre¹⁰ támaszkodva – azt adja elő, hogy az ilyen mérlegelés mellőzhető azon az alapon, hogy ezen irányelv 14. cikke (4) bekezdésének b) pontja a menekült jogállás azon személyektől való visszavonását célozza, akik az általuk elkövetett súlyos bűncselekményből és így abból a veszélyből fakadóan, amit a társadalomra jelentenek, méltatlannak bizonyultak arra, hogy megőrizhessék e jogállásukat.

26. Ezenkívül e bíróság rámutat arra, hogy mindenesetre a menekült jogállás visszavonása nem teszi lehetővé azon veszély megelőzésének a szükségességét, amelyet a súlyos bűncselekményt elkövető személy jelent, mivel e személy kitoloncolása a visszaküldés tilalma miatt jogellenes.

27. A jogirodalomra és az Európai Menekültügyi Támogatási Hivatal (EASO) nyilatkozataira támaszkodva a kérdést előterjesztő bíróság megjegyzi, hogy eltérő álláspontok léteznek az érdekek egymással szembeni mérlegelésének abban az esetben való szükségességét illetően, ha az érintett harmadik országbeli állampolgár által a társadalomra jelentett veszélyről és azon kockázatokról van szó, amelyek a származási országába való visszatérés esetén ezen állampolgár esetében fennállnak. E bíróság arra is rámutat, hogy az osztrák ítélkezési gyakorlat e kérdésben elszigeteltnek tűnik az Európai Unión belül, és hogy ez az ítélkezési gyakorlat azt eredményezheti, hogy az ilyen állampolgár egyáltalán nem fosztható meg a menekült jogállásától.

28. E bíróság egyébiránt megjegyzi, hogy az osztrák jog rendelkezése szerint azokban az esetekben, amikor a nemzetközi védelmet visszavonták, de a származási országba való kitoloncolás jogellenes, kiutasítási határozatot kell hozni, amelyet adott esetben beutazási tilalom is kísér. Az érintett harmadik országbeli állampolgár tartózkodása Ausztriában így mindaddig tolerált, amíg lehetetlen kitoloncolni, anélkül, hogy az jogszerű lenne.

⁹ Aláírására 1950. november 4-én, Rómában került sor (kihirdette: 1993. évi XXXI. tv.).

¹⁰ A Hivatal különösen a 2010. november 9-i B és D ítéletre (C-57/09 és C-101/09, EU:C:2010:661) hivatkozik. Ebben az ítéletben a Bíróság egyrészt kimondta, hogy a menekültként való elismerésnek a 2004/83 irányelv 12. cikke (2) bekezdésének b) vagy c) pontja szerinti kizárása nem függ attól, hogy az érintett személy tényleges veszélyt jelent-e a fogadó tagállamra nézve (105. pont), és másrészt pedig azt, hogy az ilyen kizárás nem függ az arányosság egyedi esetre vonatkozó vizsgálatának elvégzésétől (111. pont).

29. Ez a gyakorlat a 2008/115 irányelvvel összeegyeztethetetlennek tűnhet, különösen mivel olyan kiutasítási határozat meghozatalát feltételezi, amely határozatlan ideig nem vált ki joghatást, mivel az érintett harmadik országbeli állampolgár kitoloncolása jogellenes mindaddig, amíg esetlegesen a kitoloncolást jogszerűnek nyilvánító, azzal ellentétes határozat nem születik. Ebben az összefüggésben a kérdést előterjesztő bíróság különösen a 2021. június 3-i Westerwaldkreis ítélet¹¹ terjedelmére kérdez rá.

30. E körülmények között a Verwaltungsgerichtshof (legfelsőbb közigazgatási bíróság) úgy határozott, hogy az eljárást felfüggeszti, és előzetes döntéshozatal céljából a következő kérdéseket terjeszti a Bíróság elé:

- „1) A menekült hatáskörrel és illetékességgel rendelkező hatóság által korábban elismert menekültjogállásának a [2011/95 irányelv] 14. cikke (4) bekezdésének b) pontjában említett okból való visszavonhatóságának értékelése során önálló kritériumként el kell-e végezni az érdekek mérlegelését olyan formában, hogy ahhoz, hogy a visszavonásra sor kerüljön, a kitoloncoláshoz fűződő közérdeknek nyomósabbnak kell lennie a menekültnek a menedéknyújtó állam által nyújtott védelem fennmaradásához fűződő érdekénél, amivel összefüggésben egyrészt a bűncselekmény elítélhetőségét és a társadalom tekintetében felmerülő potenciális veszélyt, másrészt pedig a külföldi védelemhez fűződő érdekét – az őt fenyegető szankciók súlyosságát és jellegét is ideértve – egymással szemben mérlegelni kell?
- 2) Ellentétes-e a [2008/115 irányelv] rendelkezéseivel, különösen ezen irányelv 5., 6., 8. és 9. cikkével az olyan nemzeti jogi szabályozás, amely szerint akkor is kiutasítási határozatot kell hozni az olyan harmadik országbeli állampolgárral szemben, akinek a menekültjogállás visszavonásával megszüntették az addig fennálló, menekültkénti minőségben való tartózkodáshoz való jogát, ha már a kiutasítási határozat meghozatalának időpontjában bizonyos, hogy a kitoloncolás határozatlan ideig nem megengedett a visszaküldés tilalmának elve miatt, és ez jogerőre képes módon is megállapítást nyer?”

31. Az osztrák, a belga, a cseh, a német és a holland kormány, valamint az Európai Bizottság írásbeli észrevételeket nyújtott be.

B. A C-8/22. sz. ügy

32. Az általános biztos 2007. február 23-i határozatával XXX-nek menekült jogállást biztosított.

33. A Cour d'assises de Bruxelles (brüsszeli esküdtbíróság, Belgium) 2010. december 20-i ítéletében XXX-et 25 év szabadságvesztésre ítélte.¹²

34. Az általános biztos 2016. május 4-i határozatával visszavonta menekült jogállását.

35. XXX keresetet nyújtott be e határozat ellen a Conseil du contentieux des étrangers (külföldiekkel kapcsolatos jogi ügyekben eljáró bíróság, Belgium) előtt.

¹¹ C-546/19, EU:C:2021:432.

¹² Bár az előzetes döntéshozatalra utaló határozat az alapügy tényállása tekintetében nagyon kevés részletet tartalmaz, a belga kormány előadása szerint XXX-et lényegében csoportosan elkövetett rablás és szándékos emberölés miatt ítélték el.

36. E bíróság 2019. augusztus 26-i ítéletében elutasította e keresetet, mivel úgy ítélte meg, hogy az XXX által a társadalomra jelentett veszély az általa elkövetett különösen súlyos bűncselekmény miatti elítéléséből ered. Ebben az összefüggésben nem az általános biztosra tartozik annak bizonyítása, hogy XXX valós, közvetlen és kellően súlyos veszélyt jelent a társadalomra. Inkább XXX-nek kell bizonyítania, hogy már nem jelent veszélyt a társadalomra.

37. 2019. szeptember 26-án XXX felülvizsgálati kérelmet nyújtott be ezen ítélettel szemben a Conseil d'État-hoz (államtanács, Belgium).

38. Felülvizsgálati kérelmének alátámasztása érdekében lényegében azzal érvel, hogy az általános biztos feladata a társadalomra jelentett valós, közvetlen és kellően súlyos veszély fennállásának bizonyítása, és hogy arányossági vizsgálatot kell végezni annak megállapítása érdekében, hogy az általa állítólagosan jelentett veszély indokolja-e menekült jogállásának visszavonását.

39. E körülmények között a Conseil d'État (államtanács, Belgium) úgy határozott, hogy az eljárást felfüggeszti, és előzetes döntéshozatal céljából a következő kérdéseket terjeszti a Bíróság elé:

- „1) A [2011/95 irányelv] 14. cikke (4) bekezdésének b) pontját úgy kell-e értelmezni, hogy a társadalom számára jelentett veszélyt már pusztán az a tény is bizonyítja, hogy a menekült jogállású személyt különösen súlyos bűncselekmény miatt jogerősen elítélték, vagy úgy kell-e értelmezni, hogy a társadalom számára jelentett veszély fennállásának bizonyításához önmagában nem elegendő a különösen súlyos bűncselekmény miatti jogerős elítélés?
- 2) Ha egy különösen súlyos bűncselekmény miatti jogerős elítélés önmagában nem elegendő a társadalom számára jelentett veszély fennállásának bizonyításához, úgy kell-e értelmezni a [2011/95 irányelv] 14. cikke (4) bekezdésének b) pontját, hogy a tagállamnak bizonyítania kell, hogy a felülvizsgálatot kérelmező az elítélése óta továbbra is veszélyt jelent a társadalomra? Bizonyítania kell-e a tagállamnak, hogy ez a veszély valódi és közvetlen, vagy elegendő az eshetőleges veszély fennállása? Úgy kell-e értelmezni [ezen irányelv] 14. cikke (4) bekezdésének b) pontját, önmagában vagy az arányosság elvével összefüggésben, hogy az csak akkor teszi lehetővé a menekült jogállás visszavonását, ha e visszavonás arányos, és az e jogállás jogosultja által jelentett veszély kellően súlyos ahhoz, hogy e visszavonást igazolja?
- 3) Ha a tagállamnak nem kell bizonyítania, hogy a felülvizsgálatot kérelmező az elítélése óta továbbra is veszélyt jelent a társadalomra, és hogy ez a veszély valódi, közvetlen és kellően súlyos ahhoz, hogy a menekült jogállás visszavonását igazolja, akkor úgy kell-e értelmezni a [2011/95 irányelv] 14. cikke (4) bekezdésének b) pontját, hogy annak értelmében a társadalom számára jelentett veszélyt főszabály szerint az a tény bizonyítja, hogy a menekült jogállás jogosultját különösen súlyos bűncselekmény miatt jogerősen elítélték, e jogosult azonban bizonyíthatja, hogy nem vagy már nem jelent ilyen veszélyt?”

40. XXX, a belga és a holland kormány, valamint a Bizottság nyújtott be írásbeli észrevételeket.

41. A két ügy 2022. november 10-én tartott közös tárgyalásán XXX, a belga és a holland kormány, valamint a Bizottság adta elő szóbeli észrevételeit, és válaszolt a Bíróság által feltett, szóban megválaszolandó kérdésekre.

III. Elemzés

A. A 2011/95 irányelv 14. cikke (4) bekezdése b) pontjának értelmezéséről

42. A 2011/95 irányelv 14. cikke (4) bekezdése b) pontjának értelmezését illetően a jelen ügyekben folyó jogi vita több kérdést is érint.

43. Először is úgy kell-e tekinteni, hogy e rendelkezés két konjunktív feltételt határoz meg ahhoz, hogy egy tagállam visszavonhassa a menekült jogállást, tehát egyrészt azt, hogy az érintett személyt különösen súlyos bűncselekményért jogerősen elítélték, másrészt pedig, hogy az elítélt személy bizonyítottan veszélyt jelent e tagállam társadalmára?

44. Másodszor, ha erre az első kérdésre igenlő választ kell adni, mik a jellemzői a társadalomra jelentett ilyen veszélynek? Pontosabban, hogy a tagállamnak bizonyítania kell-e azt, hogy az érintett harmadik országbeli állampolgár továbbra is veszélyt jelent a társadalmára? Ezen túlmenően, azon analógia mentén, ahogyan a Bíróság más uniós jogi normákkal kapcsolatban döntött, szükséges-e, hogy valódi, közvetlen és kellően súlyos veszélyről legyen szó?

45. Harmadszor, a tagállamok azon döntésére, hogy a 2011/95 irányelv 14. cikke (4) bekezdésének b) pontja alapján visszavonják a menekült jogállást, vonatkozik-e az arányosság elvének tiszteletben tartása? Amennyiben igen, melyek azok a tényezők, amelyeket egymással szemben mérlegelni kell? Konkrétabban, az illetékes hatóságnak mérlegelnie kell-e egymással szemben a fogadó tagállamnak a társadalma megvédésében álló érdekét és az érintett harmadik országbeli állampolgár azon érdekét, hogy ő továbbra is e tagállam védelmét élvezze?

46. Ezen szerteágazó kérdések vizsgálata előtt néhány előzetes észrevételt teszek a különösen súlyos bűncselekményért való jogerős elítélésre vonatkozó feltétellel kapcsolatban.

1. Előzetes észrevételek a különösen súlyos bűncselekményért való jogerős elítélésre vonatkozó feltételről

47. Megjegyzem, hogy az előterjesztő bíróságok által feltett kérdések egyike sem foglalkozik azzal, hogy mit jelent az, hogy az érintett harmadik országbeli állampolgárt „különösen súlyos bűncselekményért jogerősen elítélték”. Azonban ezt a kérdést konkrétan feltették a Raad van State (államtanács, Hollandia) által a Bíróság elé terjesztett Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid ügyben (C-402/22), amely jelenleg is folyamatban van. Mivel tehát ez az ügy megfelelő keretet biztosít e feltétel körvonalazásához,¹³ pusztán az alábbi észrevételek megtételére szorítkozom; ezen észrevételeket az indokolja, hogy a jelen ügyekben szóban forgó elítélések között vannak különbségek.

¹³ Többek között azt kell meghatározni, hogy az annak megállapítása során figyelembe veendő követelmények és szempontok, hogy valamely személy a 2011/95 irányelv 17. cikke (1) bekezdésének b) pontja szerinti „súlyos bűncselekményt” követett el, annak eldöntése szempontjából is relevánsak-e, hogy valamely személy az említett irányelv 14. cikke (4) bekezdésének b) pontja szerinti „különösen súlyos bűncselekményt” követett-e el. A 2011/95 irányelv 17. cikke (1) bekezdése b) pontjának értelmezésével kapcsolatban lásd: 2018. szeptember 13-i Ahmed ítélet (C-369/17, EU:C:2018:713).

48. Ily módon a C-663/21. sz. ügy olyan harmadik országbeli állampolgárra vonatkozik, akinek a menekült jogállását visszavonták, miután különböző bűncselekmények miatt több, felfüggesztett börtönbüntetésre ítélték. A C-8/22. sz. ügy pedig olyan harmadik országbeli állampolgárra vonatkozik, akinek a menekült jogállását azután vonták vissza, hogy 25 év szabadságvesztésre ítélték különböző bűncselekmények, köztük szándékos emberölés elkövetése miatt.

49. Pusztán intuícióra hagyatkozva – ugyanakkor fenntartva azt, hogy a „különösen súlyos bűncselekményért való elítélés” fogalmának mélyebb vizsgálata szükséges – a C-8/22. sz. ügyben szóban forgóhoz hasonló bűncselekmények miatt, ilyen időtartamra kiszabott szabadságelvonással járó büntetésre ítélet e fogalom körébe sorolható, de legalábbis nem nyilvánvalóan áll e fogalom alkalmazási körén kívül.

50. Ezzel szemben a C-663/21. sz. ügyben azért felmerül a kérdés, hogy a 2011/95 irányelv 14. cikke (4) bekezdésének b) pontjában foglalt feltétel teljesül-e az olyan bűncselekmények miatt kiszabott felfüggesztett szabadságvesztés-büntetések esetében, amelyek egyike sem minősíthető önmagában véve „különösen súlyos bűncselekménynek”. Ez különösen azt a kérdést veti fel, hogy több jogsértés halmozásával elérhető-e az e rendelkezés által megkövetelt „különösen súlyos” mérték.

51. A jelen ügyekben nem vitatott e kérdésekkel nem fogok foglalkozni, mindössze felhívom a kérdést előterjesztő bíróságok figyelmét arra, hogy amikor a Bíróság által a kérdéseikre adandó válaszokból le kell vonni a következtetéseiket, nem tekinthetnek el annak előzetes vizsgálatától, hogy a 2011/95 irányelv 14. cikke (4) bekezdésének b) pontja értelmében vett „különösen súlyos bűncselekményért” való elítélésre került-e sor, vagy sem. Az e rendelkezés által a menekült jogállás visszavonására biztosított lehetőség kihasználásához szükséges elengedhetetlen feltételről van ugyanis szó.

52. Vajon egyben elégséges-e is ez a feltétel ahhoz, hogy a visszavonás lehetőségével éljenek? E kérdés megválaszolásához tisztázni kell, hogy a 2011/95 irányelv 14. cikke (4) bekezdése b) pontjának alkalmazása szempontjából milyen kapcsolat áll fenn a különösen súlyos bűncselekményért való jogerős elítélés és a társadalomra jelentett veszély fennállása között, annak érdekében, hogy ez alapján meg lehessen állapítani, hogy két együttes feltételről van-e szó, vagy sem.

2. A különösen súlyos bűncselekményért való jogerős elítélés és a társadalomra jelentett veszély fennállása közötti kapcsolatról

53. A C-8/22. sz. ügyben előterjesztett első és harmadik kérdésével az előterjesztő bíróság lényegében arra keresi a választ, hogy a 2011/95 irányelv 14. cikke (4) bekezdésének b) pontját úgy kell-e értelmezni, hogy a menekült jogállás visszavonásának e rendelkezésben előírt indoka alkalmazható, amint megállapítást nyer, hogy az érintett személyt különösen súlyos bűncselekményért jogerősen elítélték, anélkül, hogy külön feltételként vizsgálni kellene, hogy e személy veszélyt jelent-e a tartózkodási helye szerinti tagállam társadalmára.

54. E kérdések annak meghatározását teszik szükségessé, hogy a két tényező – egyrészt a különösen súlyos bűncselekményért való jogerős elítélés, másrészt az érintett tagállam társadalmára jelentett veszély fennállása – között automatikus okozati összefüggés van-e, tehát az első tényező szükségszerűen feltételezi a másodikat, vagy pedig két olyan tényezőről van szó, amelyek bár összefüggnek egymással, mindkettőt külön-külön bizonyítani kell.

55. Másként fogalmazva, úgy kell-e tekinteni, hogy a 2011/95 irányelv 14. cikke (4) bekezdésének b) pontja egyetlen feltételt szab a menekült jogállás visszavonása tekintetében, nevezetesen azt, hogy a társadalomra jelentett veszély kizárólag abból fakad, hogy a menekült jogállású személyt különösen súlyos bűncselekményért jogerősen elítélték? Vagy úgy kell tekinteni, hogy e rendelkezés két feltételt szab a menekült jogállás visszavonásához, tehát azonkívül, hogy a menekültet különösen súlyos bűncselekményért jogerősen elítélték, a tagállamnak azt is bizonyítania kell, hogy e személy veszélyt jelent a társadalmára?

56. Úgy tűnik, hogy ebben a kérdésben van némi eltérés a tagállamok között. Egyesek úgy vélik, hogy a különösen súlyos bűncselekményért való elítélés minden esetben elegendő annak megállapításához, hogy a szóban forgó személy veszélyt jelent a társadalomra. Mások úgy vélik, hogy az ilyen veszély fennállását, mint külön feltételt bizonyítani kell.¹⁴

57. A Bizottsághoz hasonlóan én is úgy gondolom, hogy a különösen súlyos bűncselekményért való jogerős elítélés szükséges feltétele annak, hogy a 2011/95 irányelv 14. cikke (4) bekezdésének b) pontja alapján vissza lehessen vonni a menekült jogállást, ugyanakkor ez nem elégséges feltétel.¹⁵ Ebből a szempontból annak vizsgálata és bizonyítása is szükséges, hogy az érintett személy veszélyt jelent-e a tartózkodása helye szerinti tagállam társadalmára. Ez a rendelkezés tehát két olyan feltételt ír elő, amelyek bár összefüggnek egymással, mégis elkülönülnek, és amelyeknek együttesen kell teljesülniük. A különösen súlyos bűncselekményért való jogerős elítélés tehát az említett rendelkezés értelmében egyszerre feltétele a társadalomra jelentett veszély fennállásának, és releváns tényező e veszély értékelése szempontjából. A jogerős elítélés azonban nem az egyetlen vizsgálandó tényező, amint azt alább kifejtem.

58. A 2011/95 irányelv 14. cikke (4) bekezdése b) pontjának szövege véleményem szerint az ilyen értelmezés mellett szól.

59. E tekintetben megjegyzem, hogy bár vannak eltérések e rendelkezés nyelvi változatai között,¹⁶ e rendelkezés azt az elgondolást fejezi ki, amely szerint nemcsak az a feltétel, hogy a szóban forgó személyt különösen súlyos bűncselekményért elítéljék, hanem azt is bizonyítani kell, hogy kapcsolat áll fenn azon bűncselekmény között, amely miatt e személyt elítélték, és az általa jelentett veszély között. Az érintett személy által jelentett veszélynek tehát az általa elkövetett bűncselekmény miatt kell fennállnia.¹⁷

60. Ily módon, a 2011/95 irányelv 14. cikke (4) bekezdésének b) pontjában előírt, a társadalomra jelentett veszély nem bizonyított, ha az érintett személy által elkövetett bűncselekményekre vagy általános magatartására vonatkozó olyan állításokon alapul, amelyek nem vezettek ahhoz, hogy különösen súlyos bűncselekményért jogerősen elítéljék.

¹⁴ Lásd különösen: a Bizottság „Evaluation of the application of the recast Qualification Directive (2011/95/EU)” című jelentése, 2019, 135. o., amely a következő internetcímen érhető el: <https://www.statewatch.org/media/documents/news/2019/feb/eu-ceas-qualification-directive-application-evaluation-1-19.pdf>.

¹⁵ Lásd ebben az értelemben: Kraft, I., „Article 14, Revocation of, ending of or refusal to renew refugee status”, In.: Hailbronner, K. és Thym, D., *EU Immigration and Asylum Law: A Commentary*, 2. kiadás., C. H. Beck, München, 2016, 1225–1233. o., különösen 1231. o.

¹⁶ Lásd például a német, a holland és a finn nyelvű változatot, amelyek úgy fogalmazzak, hogy a szóban forgó menekült azért jelent veszélyt az érintett tagállam közösségére, „mert” különösen súlyos bűncselekményért jogerősen elítélték.

¹⁷ Lásd különösen: BEAA, *Analyse juridique, Fin de la protection internationale: articles 11, 14, 16 et 19 de la Directive Qualification (2011/95/UE)*, 2018, 53. o., amely a következő internetcímen érhető el: https://euaa.europa.eu/sites/default/files/ending-international-protection_fr.pdf.

61. Hasonlóan ahhoz, amit a Bíróság a 2004/83 irányelv vonatkozó 21. cikkének (2) bekezdésében szereplő, a menekült visszaküldését lehetővé tevő indok kapcsán jelzett, meg kell állapítani, hogy a 2011/95 irányelv 14. cikke (4) bekezdésének b) pontja a menekült jogállás visszavonását szigorú feltételekhez köti, mivel kizárólag a „különösen súlyos bűncselekményért” jogerősen elítélt menekült tekinthető úgy, hogy „veszélyt jelent az érintett tagállam társadalmára”.¹⁸ E szigorú feltételek arányosak azokkal a jelentős következményekkel, amelyek a menekült jogállás visszavonásával járnak, vagyis azzal, hogy az érintett személy elveszíti az ezen irányelv VII. fejezetében foglalt valamennyi jogot és előnyt, mivel azok e jogálláshoz kapcsolódnak.¹⁹

62. Az említett irányelv 14. cikke (4) bekezdésének b) pontjában említett két tényező közötti kapcsolat megléte azonban véleményem szerint nem jelenti azt, hogy minden esetben úgy kellene tekinteni, hogy a társadalomra jelentett veszély a különösen súlyos bűncselekményért való elítélésből eredően automatikusan fennáll, és így szükségtelen e veszély bizonyítása.

63. Függetlenül ugyanis attól, hogy az egyes nyelvi változatok hogyan fogalmazzak, és milyen módon fejezik ki a különösen súlyos bűncselekményért való jogerős elítélés és a társadalomra jelentett veszély fennállása közötti kapcsolatot, az a körülmény, hogy e rendelkezés szövege külön említést tesz e két tényezőről, véleményem szerint arra enged következtetni, hogy az uniós jogalkotó ily módon két együttes feltétel teljesülését írja elő ahhoz, hogy a menekült jogállás visszavonható legyen. Ha a társadalomra jelentett veszély nem képezne önálló feltételt, e jogalkotó logikusan megelégedett volna azzal, hogy a menekült jogállás visszavonását kizárólag valamely különösen súlyos bűncselekményért való elítéléshez kösse.²⁰

64. Az említett jogalkotó egyébként valóban ezt is tette, amikor például a 2011/95 irányelv 12. cikke (2) bekezdésének b) pontjában a menekült jogállás kizáró okai között felsorolta a „súlyos, nem politikai bűncselekmény” elkövetését, az említett irányelv 17. cikke (1) bekezdésének b) pontjában, a kiegészítő védelemből való kizárás okai között pedig a „súlyos bűncselekmény” elkövetését is megjelölte. Megjegyzem továbbá, hogy a kiegészítő védelemből való kizárás okai között külön és önálló kizárási okot képeznek azok a nyomós okok, amelyek alapján úgy kell tekinteni, hogy az érintett személy „veszélyt jelent a tartózkodási helye szerinti tagállam társadalmára vagy biztonságára”.

65. E rendelkezésekkel összehasonlítva a 2011/95 irányelv 14. cikke (4) bekezdése b) pontjának sajátos megfogalmazásából azt a következtetést vonom le, hogy a társadalomra jelentett veszély fennállása nem következhet automatikusan és minden esetben a különösen súlyos bűncselekményért való elítélésből, különben feleslegessé válna az a kitétel, amely szerint az érintett személynek veszélyt kell jelentenie a társadalomra.

¹⁸ Lásd: 2015. június 24-i T. ítélet (C-373/13, a továbbiakban: T. ítélet, EU:C:2015:413, 72. pont).

¹⁹ Lásd: M és társai (Menekült jogállás visszavonása) ítélet (99. pont). Konkrétabban a 2011/95 irányelv 14. cikke (4) vagy (5) bekezdésének alkalmazása következtében az érintett személyt többek között megfosztják attól a tartózkodási engedélytől, amelyet az említett irányelv értelmében vett menekült jogálláshoz ezen irányelv 24. cikke kapcsol (103. pont). Ily módon lehet úgy tekinteni, hogy a 2011/95 irányelv 14. cikkének (4) vagy (5) bekezdése alapján megtett intézkedéssel érintett menekült nem vagy már nem jogszerűen tartózkodik az érintett tagállam területén (104. pont). Amint azonban azt ezen irányelv 14. cikkének (6) bekezdése kifejezetten előírja, e személyt megilletik, illetve továbbra is megilletik a Genfi Egyezményben előírt bizonyos jogok, ami megerősíti, hogy ez a személy a menekült jogállás visszavonása vagy megadásának megtagadása ellenére többek között az ezen egyezmény 1. cikkének A. része értelmében vett menekültnek minősül vagy továbbra is annak minősül (99. pont).

²⁰ Amint arra a Bizottság helyesen rámutatott, a 2011/95 irányelv 14. cikke (4) bekezdésének b) pontjában szereplő, az érintett tagállam társadalmára jelentett veszélyre való kifejezett utalást nem pusztán felesleges hivatkozásnak, hanem olyan feltételnek kell tekinteni, amelyet szintén teljesíteni kell.

66. A belga kormány állításával ellentétben a két együttes feltétel fennállását előnyben részesítő értelmezés nem fosztja meg hatékony érvényesülésétől a menekült jogállás visszavonásának másik, a 2011/95 irányelv 14. cikke (4) bekezdésének a) pontjában szereplő okát abban az esetben, ha alapos okkal feltételezhető, hogy a menekült „veszélyt jelent a tartózkodási helye szerinti tagállam biztonságára” Ez az ok ugyanis véleményem szerint sajátos alkalmazási körrel bír, mivel egyaránt vonatkozik a tagállam belső és külső biztonságára. Következésképpen az alapvető állami intézmények és közszolgáltatások működésének, valamint a lakosság életének veszélyeztetése, a külkapcsolatok vagy a nemzetek békés egymás mellett élése komoly megzavarásának a veszélye, illetve a honvédelmi érdekek veszélyeztetése hatással lehet a közbiztonságra.²¹ Ezen értelmezés szerint a tagállam biztonságára jelentett, a 2011/95 irányelv 14. cikke (4) bekezdésének a) pontja értelmében vett veszélyt meg kell különböztetni a tagállam társadalmára jelentett veszélytől, amelyet ezen irányelv 14. cikke (4) bekezdésének b) pontja szabályoz, és amely inkább a szóban forgó tagállam közrendjének fenntartásához kapcsolódik²².

67. Azt az értelmezést, amely megköveteli az illetékes hatóságtól, hogy a menekült jogállás e rendelkezés alapján történő visszavonásához ne csupán a korábbi elítélés tudomásul vételére szorítkozzon, véleményem szerint – a 2011/95 irányelv célkitűzésére figyelemmel – az említett rendelkezés szigorú értelmezésének szükségessége is alátámasztja.

68. Ezen irányelv célja, amint a (12) preambulumbekkezdése kimondja, ugyanis egyrésztől annak biztosítása, hogy valamennyi tagállamban azonos feltételeket alkalmazzanak a nemzetközi védelemre valóban rászorulókat azonosítására, másrésztől annak elősegítése, hogy e személyek valamennyi tagállamban hozzáférhessenek az ellátások egy minimális szintjéhez.

69. A menekült jogállást akkor kell megadni egy személynek, ha megfelel az uniós jog által meghatározott minimumkövetelményeknek. Így a 2011/95 irányelv 13. cikke értelmében a tagállamok olyan harmadik országbeli állampolgárt vagy hontalan személyt ismernek el menekülteként, aki megfelel az ezen irányelv II. és III. fejezetében előírt feltételeknek.

70. Márpedig a 2011/95 irányelv 14. cikke (4) bekezdésének b) pontja a menekült jogállás visszavonásának olyan okát mondja ki, amely kivételt képez az ezen irányelv 13. cikkében foglalt általános szabály alól, és amely az említett irányelv VII. fejezetében meghatározott jogok és előnyök korlátozását eredményezi. Ezért véleményem szerint ezt a visszavonási okot szigorúan kell értelmezni, ami azt jelenti, hogy csak akkor alkalmazható, ha az illetékes hatóság bizonyítja egyrészt azt, hogy az érintett harmadik országbeli állampolgárt különösen súlyos bűncselekményért jogerősen elítélték, másrészt azt, hogy az érintett állampolgár veszélyt jelent a tartózkodási helye szerinti tagállam társadalmára.

²¹ Lásd analógia útján a 2004/83 irányelv 24. cikkének (1) bekezdését illetően: T. ítélet (78. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat). Véleményem szerint azon értelmezés figyelembevétele is releváns, amelyet a Genfi Egyezmény 33. cikkének (2) bekezdése értelmében vett, a „veszélyeztetni annak az országnak biztonságát”, amelynek területén a menekült van kifejezés kapott. E rendelkezés inspirálta ugyanis mind a 2011/95 irányelv 14. cikke (4) bekezdése a) pontjának, mind ezen irányelv 21. cikke (2) bekezdése a) pontjának a megfogalmazását. Márpedig az ezen egyezményről az ENSZ Menekültügyi Főbiztosságának Nemzetközi Védelmi Osztálya által 1997-ben kiadott, a következő internetcímen elérhető: <https://www.unhcr.org/3d4ab5fb9.pdf> kommentár szerint, „a »nemzetbiztonság« vagy az »ország biztonságának« fogalmára bizonyos súlyú cselekményekkel szemben hivatkoznak, amelyek közvetlenül vagy közvetve sértik az érintett ország alkotmányát (kormányát), területi integritását, függetlenségét vagy külső békéjét” (szabad fordítás) (140. o.).

²² A Genfi Egyezmény értelmezése szintén segíthet a 2011/95 irányelv 14. cikke (4) bekezdése b) pontjának értelmében vett, a tagállam „társadalmára jelentett veszély” fogalmának pontosabb megértésében. E tekintetben megjegyzem, hogy az előző lábjegyzetben hivatkozott kommentárból az említett egyezmény vonatkozó 33. cikkének (2) bekezdése értelmében vett, az azon ország „lakosságára nézve [jelentett veszély]”, amelynek területén a menekült van kifejezés vonatkozásában az következik, hogy e kifejezést a következőképpen lehet meghatározni: „a lakosság békés életvitelére jelentett veszély, annak többféle aspektusát nézve. Ebben az értelemben valamely személy akkor jelent veszélyt a lakosságra, ha rongálja a kommunikációs eszközöket, felrobbant vagy felgyújt lakóházakat vagy egyéb épületeket, békés polgárokat megtámad vagy megver, betörést, fegyveres rablást vagy emberrablást követ el stb., azaz összefoglalva: megzavarja vagy háborítja a lakosság nyugalmát, különösen, ha ezt nagymértékben teszi, amikor valójában már közveszélyessé válik” (szabad fordítás) (143. o.).

71. Ez az értelmezés álláspontom szerint összhangban áll a Genfi Egyezmény 33. cikke (2) bekezdésének értelmezésével is, amely többek között úgy rendelkezik, hogy a visszaküldés tilalmának elvére nem hivatkozhat az a menekült, „aki, mivel különösen súlyos bűncselekményért jogerősen elítélték, veszélyt jelent a [a tartózkodása szerinti] ország lakosságára nézve”. E tekintetben megjegyzem, hogy bár e rendelkezés más célra irányul, mivel a visszaküldés tilalmának elve alóli kivételeket rögzít, nem vitatott, hogy ez a rendelkezés a menekült jogállás visszavonására az uniós jogalkotó által a 2011/95 irányelv 14. cikkének (4) bekezdésében meghatározott okok forrása. Ezért véleményem szerint helyénvaló figyelembe venni az említett egyezmény 33. cikke (2) bekezdésének értelmezését, amely – amint az a 2011/95 irányelv (4), (23) és (24) preambulumbekkezdéséből kitűnik – a menekültek védelmét szolgáló nemzetközi jogi rendszer sarokkövét képezi.²³

72. Általánosabb megközelítésben úgy vélem, hogy mivel a 2011/95 irányelv 14. cikkének (4) és (5) bekezdésében szereplő azon esetek, amelyekben a tagállamok visszavonhatják a menekült jogállást vagy megtagadhatják annak megadását, lényegében megfelelnek azoknak a helyzeteknek, amelyekben a tagállamok ezen irányelv 21. cikkének (2) bekezdése és a Genfi Egyezmény 33. cikkének (2) bekezdése értelmében visszaküldhetik a menekülteket, az e rendelkezésekben felsorolt okokat ugyanúgy kell értelmezni.

73. Márpedig, mivel úgy tűnik, hogy a Genfi Egyezmény 33. cikke (2) bekezdésének értelmezése két feltétel, azaz egyrészt a különösen súlyos bűncselekményért való jogerős elítélés, másrészt pedig az érintett menekült tartózkodási helye szerinti ország lakosságára jelentett veszély²⁴ fennállása mellett szól, ez megerősíti azt a meggyőződésemet, hogy a 2011/95 irányelv vonatkozó 14. cikke (4) bekezdésének b) pontjában és 21. cikke (2) bekezdésének b) pontjában foglalt okok ugyanúgy megkövetelik e két együttes feltétel teljesülését.

74. A fenti körülményekből véleményem szerint az következik, hogy a 2011/95 irányelv 14. cikke (4) bekezdésének b) pontját úgy kell értelmezni, hogy az e rendelkezésben foglalt okra hivatkozva valamely tagállam csak akkor vonhatja vissza a menekült jogállást, ha bizonyítja egyrészt azt, hogy az érintett személyt különösen súlyos bűncselekményért jogerősen elítélték, másrészt pedig azt, hogy e személy veszélyt jelent e tagállam társadalmára.

75. Az alábbiakban tisztázni kell az ilyen veszély jellemzőit.

3. A társadalomra jelentett veszély jellemzőiről

76. A C-8/22. sz. ügyben feltett második kérdésével az előterjesztő bíróság lényegében azt kérdezi, hogy a 2011/95 irányelv 14. cikke (4) bekezdésének b) pontját úgy kell-e értelmezni, hogy a menekült jogállás e rendelkezésen alapuló visszavonásának feltétele az, hogy az adott tagállam társadalmára nézve valódi, közvetlen és kellően súlyos veszély álljon fenn.

²³ Lásd különösen: M és társai (Menekült jogállás visszavonása) ítélet (81. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat). Lásd még a 2011/95 irányelv rendelkezéseinek a Genfi Egyezménnyel összhangban történő értelmezésének szükségessége tekintetében: 2018. szeptember 13-i Ahmed ítélet (C-369/17, EU:C:2018:713, 41. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

²⁴ Lásd: „The refugee Convention, 1951: the Travaux préparatoires analysed with a Commentary by Dr Paul Weis”, 246. o., amely a következő internetcímen érhető el: <https://www.unhcr.org/protection/travaux/4ca34be29/refugee-convention-1951-travaux-preparatoires-analysed-commentary-dr-paul.html>.

77. Azon kérdésnek a Bíróság elé terjesztésével, hogy az említett irányelv 14. cikke (4) bekezdésének b) pontja szerinti társadalomra jelentett veszélynek valódinak, közvetlennek és kellően súlyosnak kell-e lennie, e bíróság azt kívánja megtudni, hogy a Bíróság által a közrendet fenyegető veszélyre vonatkozó ítélkezési gyakorlatában kialakított mércét át kell-e ültetni erre a rendelkezésre.

78. A Bíróságnak különösen az uniós polgárok szabad mozgására vonatkozó ítélkezési gyakorlata alakított ki egy olyan mércét, amely szerint a szabad mozgáshoz való jogát gyakorló uniós polgárt kizárólag akkor lehet úgy tekinteni, hogy veszélyt jelent a közrendre, ha személyes magatartása valódi, közvetlen és kellően súlyos veszélyt jelent az érintett tagállam társadalmának valamely alapvető érdekére,²⁵ amely mércét később a másodlagos jogban is rögzítették.²⁶ Ezt a mércét olyan harmadik országbeli állampolgárokra is alkalmazták, akik nem uniós polgárok családtagjai. Ily módon több ízben is alkalmazták azt a társulási megállapodások által biztosított jogok kedvezményezettjeire,²⁷ majd bizonyos mértékig a huzamos tartózkodási engedéllyel rendelkező személyekre,²⁸ valamint annak elismerésére, hogy a kiutasítási eljárásban ne adjanak határidőt az önkéntes távozásra,²⁹ hogy a menekültnek kiadott tartózkodási engedély visszavonható,³⁰ hogy a menedékkérőt idegenrendészeti őrizetbe vegyék,³¹ hogy a kiutasítási határozat kiegészítéseként beutazási tilalmat rendeljenek el,³² illetve, hogy a kiutasítás céljából történő fogva tartás büntetés-végrehajtási intézetben történő végrehajtását indokolják.³³

79. Ezzel szemben a társadalom valamely alapvető érdekét érintő valódi, közvetlen és kellően súlyos veszély fennállására vonatkozó mércét más összefüggésekben, többek között a diákok vízumainak megtagadását illetően figyelmen kívül hagyták.³⁴

80. Így megállapítást nyert, hogy az uniós jogalkotó által a „közrendet fenyegető veszély” fogalomra tett bármely hivatkozást nem kell szükségszerűen úgy érteni, hogy az kizárólag olyan személyes magatartásra utal, amely valódi, közvetlen és kellően súlyos veszélyt jelent az érintett

²⁵ Lásd különösen: 1977. október 27-i Bouchereau ítélet (30/77, EU:C:1977:172, 28. és 35. pont); 1999. január 19-i Calfa ítélet (C-348/96, EU:C:1999:6, 24. és 25. pont).

²⁶ Az Unió polgárainak és családtagjaiknak a tagállamok területén történő szabad mozgáshoz és tartózkodáshoz való jogáról, valamint az 1612/68/EGK rendelet módosításáról, továbbá a 64/221/EGK, a 68/360/EGK, a 72/194/EGK, a 73/148/EGK, a 75/34/EGK, a 75/35/EGK, a 90/364/EGK, a 90/365/EGK és a 93/96/EGK irányelv hatályon kívül helyezéséről szóló, 2004. április 29-i 2004/38/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv (HL 2004. L 158., 77. o.; magyar nyelvű különkiadás 5. fejezet, 5. kötet, 46. o.; helyesbítés: HL 2009. L 274., 47. o.) 27. cikkének (2) bekezdése.

²⁷ Lásd többek között: 2000. február 10-i Nazli ítélet (C-340/97, EU:C:2000:77, 57. és 58. pont); 2001. november 20-i Jany és társai ítélet (C-268/99, EU:C:2001:616, 59. pont); 2011. december 8-i Ziebell ítélet (C-371/08, EU:C:2011:809, 82. pont).

²⁸ Lásd: 2017. december 7-i López Pastuzano ítélet (C-636/16, EU:C:2017:949, 25–28. pont).

²⁹ Lásd: 2015. június 11-i Zh. és O. ítélet (C-554/13, EU:C:2014:377, 60. pont).

³⁰ Lásd: T. ítélet (79. pont).

³¹ Lásd: 2016. február 15-i N. ítélet (C-601/15 PPU, EU:C:2016:84, 67. pont).

³² Lásd: 2018. január 16-i E ítélet (C-240/17, EU:C:2018:8, 49. pont).

³³ Lásd: 2020. július 2-i Stadt Frankfurt am Main ítélet (C-18/19, EU:C:2020:511, 45. pont).

³⁴ Lásd: 2017. április 4-i Fahimian ítélet (C-544/15, EU:C:2017:255, 40. pont).

tagállam társadalmának valamely alapvető érdekére, és hogy figyelembe kell venni a szóban forgó rendelkezések szövegét, szövegkörnyezetét és annak a szabályozásnak a célkitűzéseit is, amelyek a részét képezik.³⁵

81. A Bíróságnak a közrendet fenyegető veszélyekkel kapcsolatos ítélkezési gyakorlatának e rövid ismertetéséből kitűnik, hogy a Bíróság az uniós jog azon szabályaitól függően, amelyeket értelmeznie kell, különböző irányokat követ, minden esetben figyelembe véve a szóban forgó rendelkezések szövegét, azt a háttérrel és annak a jogszabálynak a célkitűzését, amelybe illeszkednek. Ezért úgy vélem, hogy a 2011/95 irányelv 14. cikke (4) bekezdése b) pontjának sajátos szövegezését, e rendelkezés háttérét és ezen irányelv célját figyelembe véve kell meghatározni – az ott említett – a társadalomra jelentett veszély jellemzőit. Megjegyzem továbbá, hogy mivel igen közel áll egymáshoz a veszélyek e két típusa, azaz egyrészt a valamely tagállam közrendjére, másrészt az e tagállam társadalmára jelentett veszély, így az ilyen veszély megítéléséhez szükséges kritériumok is kétségtelenül hasonlóak, de ezzel nem váltható ki az említett irányelv 14. cikke (4) bekezdése b) pontjának specifikus, szöveg szerinti, rendszertani és célkutató értelmezésére irányuló vizsgálata.

82. E tekintetben a 2011/95 irányelv 14. cikke (4) bekezdése b) pontjának megfogalmazásából az következik, hogy az e rendelkezés által hivatkozott társadalomra jelentett veszélynek valódinak kell lennie. Ez a rendelkezés ugyanis azt szabja feltételül, hogy az érintett személy veszélyt „jelentsen” a tartózkodási helye szerinti tagállam társadalmára. Amint azonban a Bizottság helyesen rámutat, az a követelmény, hogy a veszélynek valódinak kell lennie, nem jelenti azt, hogy bekövetkezése biztosra vehető.

83. Ezenkívül az a jogi háttér, amelybe a 2011/95 irányelv 14. cikke (4) bekezdésének b) pontja illeszkedik, és azon feltétel hatékony érvényesülése, amely szerint az érintett személy veszélyt jelent a társadalomra, véleményem szerint azt jelenti, hogy közvetlenül fennálló veszélyről van szó.

84. Ami e rendelkezés háttérét illeti, megjegyzem, hogy a Bíróság már megállapította, hogy a 2004/83 irányelv rendszerében a valamely menekült által az érintett tagállamra nézve esetlegesen jelentett tényleges veszélyt nem az irányelv 12. cikke (2) bekezdésének, hanem egyrészt 14. cikke (4) bekezdése a) pontjának – amelynek értelmében a tagállam különösen akkor vonhatja vissza a menekült részére biztosított jogállást, ha alaposan feltehető, hogy veszélyt jelent a biztonságra –, másrészt pedig 21. cikke (2) bekezdésének keretében veszik figyelembe, amely utóbbi előírja, hogy a fogadó tagállam – amint azt a Genfi Egyezmény 33. cikkének (2) bekezdése is engedélyezi – visszaküldheti a menekültet, ha alaposan feltehető, hogy veszélyt jelent e tagállam biztonságára vagy társadalmára.³⁶

³⁵ Lásd: a harmadik országok állampolgárainak – a személyek határátlépésére irányadó szabályok uniós kódexéről szóló, 2016. március 9-i (EU) 2016/399 európai parlamenti és tanácsi rendelet (Schengeni határ-ellenőrzési kódex) (HL 2016. L 77., 1. o.) szerinti – beutazási feltételeit illetően: 2019. december 12-i E. P. (A közrendre jelentett veszély) ítélet (C-380/18, EU:C:2019:1071, 31–33. pont), valamint a családtaggyűjtést illetően: 2019. december 12-i G. S. és V. G. (A közrendre jelentett veszély) ítélet (C-381/18 és C-382/18, EU:C:2019:1072, 54. és 55. pont). Ez utóbbi ítéletben a Bíróság megállapította, hogy a családtaggyűjtésről szóló, 2003. szeptember 22-i 2003/86/EK tanácsi irányelv (HL 2003. L 251., 12. o.; magyar nyelvű különkiadás 19. fejezet, 6. kötet, 224. o.) 6. cikkének (1) és (2) bekezdésével nem ellentétes, hogy az illetékes hatóságok közrendi okokból egyrészt az érintett tagállam területén történő korábbi tartózkodás ideje alatt hozott büntetőítélet alapján elutasíthatják az ezen irányelv alapján benyújtott beutazási és tartózkodási kérelmet, másrészt visszavonhatják az említett irányelv alapján kiállított tartózkodási engedélyt vagy megtagadhatják annak megújítását, amennyiben a kérelmezővel szemben a tartózkodás hosszához képest kellően súlyos büntetés került kiszabásra, feltéve hogy e gyakorlatot kizárólag olyan esetben alkalmazzák, amikor a szóban forgó büntetőítélet alapjául szolgáló jogsértés kellően súlyos annak alátámasztásához, hogy szükség van ezen kérelmező tartózkodásának kizárására, és e hatóságok elvégzik az ugyanezen irányelv 17. cikkében előírt egyéni értékelést (70. pont). A Bíróság pontosította, hogy e célból a hatóságoknak nem kell bizonyítaniuk, hogy a felperes egyéni magatartása az érintett tagállamban a társadalom valamely alapvető érdekét érintő valódi, közvetlen és kellően súlyos veszélyt jelent (63. pont).

³⁶ Lásd: 2010. november 9-i B és D ítélet (C-57/09 és C-101/09, EU:C:2010:661, 101. pont).

85. Márpedig véleményem szerint semmi nem indokolja, hogy a 2011/95 irányelv 14. cikke (4) bekezdésének b) pontját ezen irányelv rendszerében úgy tekintsük, hogy az elkülönül az irányelv 14. cikke (4) bekezdésének a) pontjától és 21. cikkének (2) bekezdésétől, amelyekkel kapcsolatban pontosítom, hogy azok megegyeznek a 2004/83 irányelv vonatkozó rendelkezéseivel azon követelményt illetően, hogy az érintett személy közvetlen veszélyt jelentsen a tartózkodási helye szerinti tagállamra nézve. Más értelmezés elfogadása következetlenséget eredményezne e különböző rendelkezések értelmezésében.

86. Ezenkívül úgy vélem, hogy amennyiben egy különösen súlyos bűncselekményért való elítélés önmagában azt tanúsítja, hogy a menekült különösen súlyos zavart okozott a társadalom számára, ami szükségessé tette az e zavart okozó magatartás büntetőjogi szankcionálását, a 2011/95 irányelv 14. cikke (4) bekezdésének b) pontjában a társadalomra jelentett veszély fennállására való hivatkozásnak önálló célt kell szolgálnia, hacsak nem felesleges kitételről van szó.

87. Annak hatékony érvényesülése, hogy az érintett személy veszélyt jelent a társadalomra, arra kötelezi az illetékes hatóságot, hogy a menekült jogállás visszavonásának megfontolásakor bizonyítsa azt, hogy a korábban különösen súlyos bűncselekményért elítélt személy az elítélése óta továbbra is veszélyt jelent a tartózkodási helye szerinti tagállam társadalmára.

88. A fentiekből az következik, hogy a menekült jogállás visszavonására irányuló eljárásban érintett személynek a tartózkodási helye szerinti tagállam társadalmára nézve közvetlen veszélyt kell jelentenie abban az időpontban, amikor az illetékes hatóság határozatot hoz.

89. Egyébiránt a 2011/95 irányelv 14. cikke (4) bekezdésének b) pontjában a bűncselekményért való elítélést illetően előírt különösen súlyos mérték véleményem szerint logikusan azt követeli meg, hogy az ezen elítélésből fakadóan fennálló kellően súlyos veszélynek a menekült jogállás visszavonására vonatkozó határozat meghozatalának időpontjában kell fennállnia ahhoz, hogy igazolja e jogállás visszavonását.

90. A 2011/95 irányelv 14. cikke (4) bekezdésének b) pontjával összefüggésben a valódi, közvetlen és kellően súlyos veszély fennállására vonatkozó mérce alkalmazása indokoltnak tűnik számomra, tekintettel arra, hogy e rendelkezés eltérést jelent az ezen irányelv 13. cikkében foglalt, a menekült jogállás megadására vonatkozó szabályhoz képest. Ez az eltérő jelleg, amint azt már jeleztem, az említett irányelv 14. cikke (4) bekezdése b) pontjának szigorú értelmezését feltételezi, ami annál is inkább indokolt, mivel annak nem a tagállamok biztonságát, közrendjét vagy társadalmát fenyegető veszélyek megelőzése az elsődleges célja, hanem az, amit az irányelv a (12) preambulumbekkezdésében fogalmaz meg.³⁷

91. E mérce alkalmazása véleményem szerint a Bíróságnak a menekült jogállású személyek számára kiadott tartózkodási engedélynek a nemzetbiztonsággal vagy a közrenddel kapcsolatos kényszerítő okokból történő visszavonására vonatkozó, T. ítéletéből is levonható. A Bíróság ugyanis a 2004/83 irányelv 24. cikkének (1) bekezdésével összefüggésben közvetlenül alkalmazta az uniós polgárok szabad mozgására vonatkozó ítélkezési gyakorlatában kialakított mércét.³⁸ E tekintetben a Bíróság megállapította, hogy még ha a 2004/38 irányelv a 2004/83 irányelv által követettétől eltérő célokat is követ, és a tagállamok – tagállamonként és időszakonként változó nemzeti igényeiknek megfelelően – szabadon határozhatják meg a közrend és a közbiztonság

³⁷ Lásd a jelen indítvány 68. pontját.

³⁸ Lásd: T. ítélet (78. és 79. pont).

követelményeit, azon védelem terjedelme, amelyet valamely társadalom az alapvető érdekeinek kíván nyújtani, nem lehet azon személy jogállásának függvénye, aki veszélyt jelent ezen érdekekre.³⁹

92. Ebben az ítéletben a Bíróság fokozatosságot állapított meg a menekülteket érintő intézkedések között aszerint, hogy azok következményei mennyire súlyosak a számukra. Ily módon, a menekült visszaküldése, amely igen drasztikus következményekkel járhat,⁴⁰ a tagállam által a végső megoldást jelenti, amikor más intézkedés nem lehetséges vagy nem elegendő azon veszély elkerüléséhez, amelyet e menekült jelent az érintett tagállam biztonságára vagy társadalmára nézve.⁴¹ A tartózkodási engedélynek a nemzetbiztonságra vagy a közrendre jelentett veszély miatti, a 2011/95 irányelv 24. cikkének (1) bekezdése alapján történő visszavonása kevésbé súlyos következményekkel jár, mint a menekült jogállás visszavonása vagy a visszaküldés, mint „végső megoldás”.⁴² Ez a fokozatosság nyújt magyarázatot arra, hogy a Bíróság szerint bizonyos körülmények, amelyek nem bírnak olyan súlyossági fokkal, hogy lehetővé tennék a tagállam számára az említett irányelv 21. cikkének (2) bekezdése alapján a visszaküldési határozat meghozatalát, ugyanakkor lehetővé tehetik e tagállam számára, hogy ugyanezen irányelv 24. cikkének (1) bekezdése alapján megfossa az érintett menekültet a tartózkodási engedélyétől.⁴³

93. Bár vannak fogalmazásbeli eltérések az utóbbi rendelkezés és a 2011/95 irányelv – az említett irányelv 14. cikkének (4) bekezdésében foglaltakhoz hasonló kritériumokat megállapító – 21. cikkének (2) bekezdése között,⁴⁴ logikusan afelé hajlok, hogy amennyiben a társadalom valamely alapvető érdekét érintő valódi, közvetlen és kellően súlyos veszély fennállása szükséges ahhoz, hogy az említett irányelv 24. cikkének (1) bekezdése szerinti, kevésbé súlyos intézkedésekkel járó intézkedést – a menekült tartózkodási engedélyétől való megfosztását – meghozzák, úgy a veszély ezen jellemzőinek *a fortiori* jelen kell lennie akkor, amikor súlyosabb következményekkel járó határozatokat fogadnak el, amelyekkel a menekült jogállás visszavonásáról vagy az érintett személy visszaküldéséről határoznak.

94. Annak meghatározása érdekében, hogy valamely személy valódi, közvetlen és kellően súlyos veszélyt jelent-e az érintett tagállam társadalmára, figyelembe kell venni a menekült helyzetére vonatkozó minden olyan ténybeli vagy jogi elemet, amely lehetővé teszi annak megállapítását, hogy a menekült személyes magatartása ilyen veszélyt jelent-e. Következésképpen olyan esetben, ha valamely menekültet büntetőbíróság elítélt, az e tekintetben releváns tényezők sorában szerepel e cselekmény típusa vagy súlyossága, valamint az elkövetése óta eltelt idő.⁴⁵ Ezért úgy vélem, hogy a büntetőbíróság által végzett értékelésen túlmenően, amely nyilvánvalóan döntő tényező az érintett személy veszélyességének megítélése tekintetében, figyelembe kell venni e személy magatartását a büntetőjogi felelősséget megállapító ítélet meghozatala és a társadalomra jelentett veszély fennállásának megítélése közötti időszakban. E tekintetben figyelembe kell venni az ezen ítélet meghozatala óta eltelt hosszabb-rövidebb időszakot, a visszaesés kockázatát és az

³⁹ Lásd: T. ítélet (77. pont).

⁴⁰ Lásd: T. ítélet (72. pont).

⁴¹ Lásd: T. ítélet (71. pont).

⁴² Lásd a 2004/83 irányelvvel kapcsolatban: T. ítélet (74. pont).

⁴³ Lásd a 2004/83 irányelvvel kapcsolatban: T. ítélet (75. pont).

⁴⁴ Konkrétabban, mind a 2011/95 irányelv 14. cikke (4) bekezdésének b) pontja, mind a 21. cikke (2) bekezdésének b) pontja az érintett tagállam „társadalmára jelentett veszélyre” hivatkozik, míg ezen irányelv 24. cikkének (1) bekezdése többek között e tagállam „közrendjéhez” kapcsolódó kényszerítő okokat említ. Még ha e két fogalom nem is tekinthető azonosnak, azok az árnyalatnyi különbségek, amelyek alapján el lehet őket választani, véleményem szerint nem annyira jelentősek, hogy az elemzés során ki lehetne zárni az e rendelkezések alkalmazása szempontjából alkalmazandó kritériumok összehasonlítását.

⁴⁵ Lásd különösen: 2015. június 11-i Zh. és O. ítélet (C-554/13, EU:C:2015:377, 61. és 62. pont).

érintett személy által a visszailleszkedés érdekében tett erőfeszítéseket.⁴⁶ Ha a menekült viselkedése azt mutatja, hogy tartósan megfigyelhető nála a hajlam a társadalom alapvető érdekeit súlyosan sértő további cselekmények elkövetésére, akkor véleményem szerint megállapítható a társadalomra jelentett valódi, közvetlen és kellően súlyos veszély fennállása.

95. Azt is tisztázni kell, hogy a menekült jogállás visszavonását mérlegelő illetékes hatóságot terheli annak bizonyítása, hogy a 2011/95 irányelv 14. cikke (4) bekezdésének b) pontjában előírt feltételek teljesülnek. Még akkor is, ha e bekezdés megfogalmazása e tekintetben kevésbé egyértelmű, mint a szóban forgó cikk (2) és (3) bekezdése, amelyek annak bizonyítására, illetve alátámasztására kötelezik a tagállamokat, hogy az ott meghatározott feltételek teljesülnek, nem látom indokoltnak, hogy más álláspontot képviseljek.⁴⁷ Nem a menekültnek kell tehát bizonyítania azt, hogy nem vonható vissza a menekült jogállása.

96. Ezenfelül nem támogatom a C-8/22. sz. ügyben előzetes döntéshozatalra előterjesztett harmadik kérdésben felvázolt azon megoldást, amely szerint vélelmezhető a társadalomra jelentett veszély fennállása, ha bizonyítást nyer, hogy az érintett személyt különösen súlyos bűncselekmény elkövetéséért jogerősen elítélték. Ugyanis, még ha – amint azt korábban kifejtettem – arról is van szó, hogy a 2011/95 irányelv 14. cikke (4) bekezdésének b) pontjában meghatározott visszavonási ok mögött rejlő logika szerint kapcsolat áll fenn a különösen súlyos bűncselekményért való jogerős elítélés és a társadalomra jelentett veszély fennállása között, az illetékes hatóság feladata, hogy minden egyes esetben megállapítsa, hogy az egyedi körülményektől és különösen az elítélés óta eltelt időtől és a menekült ezen időszak alatt tanúsított magatartásától függően, a menekült jogállás visszavonásról szóló határozat meghozatalakor még mindig meghatározó tényező-e ezen elítélés annak szempontjából, hogy fennáll-e ilyen veszély. Ennek keretében tiszteletben kell tartani a nemzetközi védelem megadására és visszavonására vonatkozó közös eljárásokról szóló, 2013. június 26-i 2013/32/EU európai parlamenti és tanácsi irányelv⁴⁸ 45. cikkében előírt eljárási szabályokat, lehetővé téve többek között az érintett személy számára azon indokok vitatását, amelyek alapján az illetékes hatóság a menekült jogállás visszavonását mérlegeli.

97. A fenti körülményekből az következik, hogy a 2011/95 irányelv 14. cikke (4) bekezdésének b) pontját véleményem szerint úgy kell értelmezni, hogy az e rendelkezésben foglalt okra hivatkozva valamely tagállam csak akkor vonhatja vissza a menekült jogállást, ha bizonyítja, hogy az érintett személy valódi, közvetlen és kellően súlyos veszélyt jelent e tagállam társadalmára.

⁴⁶ Egyértelmű, hogy ha az illetékes hatóság közvetlenül azután hoz határozatot, hogy a harmadik országbeli állampolgárt különösen súlyos bűncselekményért elítélték, akkor ez az elítélés döntő jelentőségű annak bizonyítása szempontjából, hogy ezen állampolgár veszélyt jelent a társadalomra. Ezzel szemben, amennyiben a menekült jogállás visszavonására vonatkozó határozat meghozatalának időpontja távol esik az említett állampolgár elítélésének időpontjától, az e személy által az elítélése óta tanúsított magatartás nagyobb súllyal esik latba annak értékelése során, hogy veszélyt jelent-e a társadalomra.

⁴⁷ Amint arra a Bizottság rámutatott, az ENSZ Menekültügyi Főbiztossága is úgy véli, hogy a 2011/95 irányelv 14. cikkének (4) bekezdésében foglalt feltételek teljesülésével kapcsolatban a bizonyítási teher az e rendelkezésre hivatkozó tagállamra hárul. Lásd: „Commentaires annotés du HCR sur la [directive 2004/83]”, 31–32. o., amely a következő internetcímen érhető el: <https://www.unhcr.org/fr/protection/operations/4b151d86e/commentaires-annotes-hcr-directive-200483ce-conseil-29-avril-2004-concernant.html>.

⁴⁸ HL 2013. L 180., 60. o.; helyesbítés: HL 2016. L 198., 50. o.

4. Az arányosság elvének alkalmazásáról

98. A C-663/21. sz. ügyben előterjesztett első kérdés és a C-8/22. sz. ügyben előterjesztett második kérdés arra vonatkozik, hogy amennyiben a menekült jogállást a 2011/95 irányelv 14. cikke (4) bekezdésének b) pontjában szereplő ok miatt vonják vissza, ennek során tiszteletben kell-e tartani az arányosság elvét.

99. Pontosabban, a kérdést előterjesztő bíróság a C-663/21. sz. ügyben lényegében arra vár választ, hogy ezt a rendelkezést úgy kell-e értelmezni, hogy az csak akkor teszi lehetővé a valamely harmadik országbeli állampolgár számára biztosított menekült jogállás visszavonását, ha az ezen állampolgár származási országába való visszatéréshez fűződő közérdek elsőbbséget élvez az említett állampolgárnak a nemzetközi védelem fenntartásához fűződő érdekéhez képest, az őt fenyegető intézkedések mértékét és jellegét is figyelembe véve. Az előzetes döntéshozatalra utaló határozatból kitűnik, hogy a kérdést előterjesztő bíróság azon intézkedésekre való hivatkozással, amelyeknek az érintett személy ki van téve, különösen az érintett személy származási országába való esetleges visszatérésének a következményeit veszi figyelembe.

100. E kérdések megválaszolása érdekében először is jelezni kívánom, hogy azon vizsgálat módját illetően, amely alapján az illetékes hatóság megállapíthatja a nemzetközi védelem kizárása vagy visszavonása okának fennállását, a 2011/95 irányelv 14. cikke (4) bekezdésének a) pontjával és 17. cikke (1) bekezdésének d) pontjával kapcsolatban a Bíróság nemrégiben megállapította, hogy valamennyi említett rendelkezés alkalmazása feltételezi, hogy az illetékes hatóság minden egyes esetben értékeli a tudomására jutott konkrét tényeket annak meghatározása érdekében, hogy van-e nyomós ok annak feltételezésére, hogy az érdekelt személy helyzete – amely személy egyebekben megfelel a nemzetközi védelmi jogállás megszerzésére vagy fenntartására vonatkozó szempontoknak – az említett rendelkezésekben említett esetek valamelyikének hatálya alá tartozik.⁴⁹

101. A Bíróság szerint ez az értékelés a 2011/95 és a 2013/32 irányelvvel összhangban lefolytatandó, nemzetközi védelemre vonatkozó eljárás szerves részét képezi.⁵⁰ Ennélfogva kizárólag az eljáró hatóság feladata, hogy bírósági felülvizsgálat⁵¹ mellett elvégezze a releváns tények és körülmények összességének értékelését, ideértve a 2011/95 irányelv 14. és 17. cikkének alkalmazásával kapcsolatos tényeket és körülményeket is, és a határozatát ezen értékelést követően hozza meg.⁵²

102. A Bíróság ily módon kizárt minden automatizmust, valamint olyan helyzetet, amelyben az eljáró hatóság valamely más hatóságtól függne, amikor meghozza a határozatát.⁵³ E hatóságnak éppen hogy valamennyi releváns információval rendelkeznie kell, és ezen információk figyelembevételével saját magának kell elvégeznie a tények és a körülmények értékelését a határozata tartalmának megállapítása, valamint e határozat teljes körű indokolása érdekében.⁵⁴

⁴⁹ Lásd: 2022. szeptember 22-i Országos Idegenrendészeti Főigazgatóság és társai ítélet (C-159/21, a továbbiakban: Országos Idegenrendészeti Főigazgatóság és társai ítélet, EU:C:2022:708, 72. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

⁵⁰ Lásd: Országos Idegenrendészeti Főigazgatóság és társai ítélet (73. pont).

⁵¹ Az eljáró hatóság a 2013/32 irányelv 2. cikkének f) pontja szerint „kvázi bírói testület vagy közigazgatási szerv, amely a tagállamban a nemzetközi védelem iránti kérelem megvizsgálására és annak tárgyában elsőfokú határozat meghozatalára hatáskörrel rendelkezik”.

⁵² Lásd: Országos Idegenrendészeti Főigazgatóság és társai ítélet (75. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

⁵³ Lásd: Országos Idegenrendészeti Főigazgatóság és társai ítélet (79. pont).

⁵⁴ Lásd: Országos Idegenrendészeti Főigazgatóság és társai ítélet (80. pont).

103. E tekintetben a Bíróság hangsúlyozta, hogy a 2011/95 irányelv 14. cikke (4) bekezdésének a) pontjából következően az eljáró hatóságnak mérlegelési mozgástérrel kell rendelkeznie annak eldöntésekor, hogy az érintett tagállam nemzetbiztonságával kapcsolatos megfontolások alapján helye van-e, vagy sem, a menekült jogállás visszavonásának, ami kizárja, hogy az e biztonságot fenyegető veszély fennállásának megállapítása automatikusan ilyen visszavonást vonjon maga után.⁵⁵

104. Véleményem szerint a fenti megfontolások átültethetők az irányelv 14. cikke (4) bekezdésének b) pontjára. Így az illetékes hatóságnak is mérlegelési mozgástérrel kell rendelkeznie annak eldöntése során, hogy a társadalomra jelentett veszély fennállása megalapozza-e vagy sem a menekült jogállás visszavonását.

105. Ugyanúgy, ahogy az eljáró hatóságnak saját feladatai tekintetében szabadon kell tudnia értékelni, hogy fennáll-e a nemzetbiztonságot fenyegető veszély, anélkül, hogy köteles lenne arra, hogy a nemzetbiztonsági hatóságok indokolás nélküli állásfoglalására támaszkodjon,⁵⁶ a menekült jogállást visszavonó hatóságnak is szabadon kell tudnia értékelni, hogy a különösen súlyos bűncselekményért elítélt menekült a 2011/95 irányelv 14. cikke (4) bekezdésének b) pontja értelmében véve veszélyt jelent-e a társadalomra.

106. E tekintetben megjegyzem, hogy e rendelkezés értelmében a tagállamoknak csak a menekült jogállás visszavonására van lehetősége. A Bíróságnak a 2004/83 irányelv 21. cikkének (2) bekezdésével kapcsolatos, a menekült visszaküldésének lehetőségéről szóló ítéletével való analógia útján meg kell állapítani, hogy még ha a 2011/95 irányelv 14. cikke (4) bekezdésének b) pontjában írt feltételek teljesülnek is, a menekült jogállás visszavonása csak egy, a tagállamok mérlegelésére hagyott lehetőség, mivel azok szabadon választhatnak más, kevésbé szigorú megoldásokat.⁵⁷ E rendelkezés tehát különbözik ezen irányelv 12. cikkétől, amely a menekült jogállás megadásának kötelező kizáró okait határozza meg.

107. A tagállamok a részükre a 2011/95 irányelv 14. cikke (4) bekezdésének b) pontjában elismert lehetőséggel élve az uniós jogot hajtják végre, ami azt vonja maga után, hogy a tagállamok csak oly módon élhetnek e lehetőségükkel, hogy az ne veszélyeztesse az irányelv célját és hatékony érvényesülését, valamint hogy az e rendelkezésben szereplő, a menekült jogállás visszavonására vonatkozó ok alkalmazására a Chartában foglalt alapvető jogok betartásával kerüljön sor.⁵⁸ Egyébként az irányelv (16) preambulumbekkezdése pontosítja, hogy az irányelv tiszteletben tartja az alapvető jogokat, valamint a Charta által elismert alapelveket.⁵⁹ A Bíróság egyébiránt már kimondta, hogy az említett irányelv 14. cikke (4)–(6) bekezdésének alkalmazása nem érinti az érintett tagállamnak a Charta magán- és a családi élet tiszteletben tartásával kapcsolatos 7. cikkében, a foglalkozás megválasztásának szabadságával és a munkavállaláshoz való joggal

⁵⁵ Lásd: Országos Idegenrendészeti Főigazgatóság és társai ítélet (81. pont). Ezzel szemben ugyanezen ítéletben a Bíróság eltérő megközelítést fogadott el a 2011/95 irányelv 17. cikke (1) bekezdésének b) pontját illetően, amely úgy rendelkezik, hogy valamely harmadik országbeli állampolgár nem ismerhető el kiegészítő védelemre jogosultként, amennyiben nyomós okkal feltételezhető, hogy súlyos bűncselekményt követett el. A Bíróság szerint ugyanis a „nem ismerhető el” kifejezés e rendelkezésben való használata azt jelenti, hogy az eljáró hatóság nem rendelkezik mérlegelési mozgástérrel annak megállapítását követően, hogy az érintett személy súlyos bűncselekményt követett el (90. pont).

⁵⁶ Lásd: Országos Idegenrendészeti Főigazgatóság és társai ítélet (83. pont).

⁵⁷ Lásd: T. ítélet (72. pont).

⁵⁸ Lásd analógia útján: 2019. december 12-i Bevándorlási és Menekültügyi Hivatal (Családegysítés – A menekült lánytestvére) ítélet (C-519/18, EU:C:2019:1070, 61–64. pont).

⁵⁹ E preambulumbekkezdés ezenkívül előírja, hogy az említett irányelv célja nem csupán az emberi méltóság, valamint a menedékkérők és az őket kísérő családtagjaik menedékhez való jogának teljes körű tiszteletben tartásának biztosítása, hanem a Charta 1., 7., 11., 14., 15., 16., 18., 21., 24., 34. és 35. cikke alkalmazásának előmozdítása is, ezért ennek megfelelően kell végrehajtani.

kapcsolatos 15. cikkében, a szociális biztonsággal és a szociális segítségnyújtással kapcsolatos 34. cikkében, valamint az egészségvédelemmel kapcsolatos 35. cikkében szereplőkhöz hasonló releváns rendelkezéseinek tiszteletben tartására irányuló kötelezettségét.⁶⁰

108. Egyébiránt a 2011/95 irányelv 14. cikke (4) bekezdésének b) pontjában előírt, a menekült jogállás visszavonására vonatkozó ok alkalmazása során tiszteletben kell tartani az arányosság elvét, ami különösen azt jelenti, hogy annak alkalmasnak kell lennie az említett rendelkezéssel elérni kívánt cél elérésére, és nem lépheti túl az e cél eléréséhez szükséges mértéket.⁶¹ E tekintetben emlékeztetni kell arra, hogy az arányosság elve, amely az uniós jog általános elve, kötelezi a tagállamokat e jog végrehajtása során.⁶²

109. Az arányosság elve valójában azon eljárás egészét áthatja, amelynek során a tagállam a 2011/95 irányelv 14. cikke (4) bekezdésének b) pontja alapján visszavonhatja a menekült jogállást: először a büntetőjogi felelősséget megállapító ítélet tárgyát képező bűncselekmény különösen súlyos jellege vizsgálatának időpontjában, ezt követően azon kérdés vizsgálata során, hogy fennáll-e a társadalomra jelentett kellően súlyos veszély, és végül annak eldöntésekor, hogy a menekült jogállás visszavonása helyett – tekintettel annak fakultatív jellegére – nem egy kevésbé szigorú intézkedést kellene-e választani.

110. Az értékelés ezen utolsó szakaszát illetően úgy vélem, hogy a menekült jogállás visszavonása tekintetében el kell térni attól, amit a Bíróság a 2004/83 irányelv 12. cikke (2) bekezdésének b) vagy c) pontjával kapcsolatban a menekültkénti elismerés kizárásával kapcsolatban megállapított, vagyis lényegében attól, hogy az illetékes hatóságnak nem kell további arányossági vizsgálatot végeznie a szóban forgó ügyben, amennyiben azt állapítja meg, hogy az e rendelkezésekben foglalt feltételek teljesülnek.⁶³ Amint ugyanis azt már korábban hangsúlyoztam, ezek a rendelkezések kötelező kizáró okokat írnak elő, amelyekről tehát nem lehet eltérni,⁶⁴ és ez különbözteti meg ezeket a 2011/95 irányelv 14. cikkének (4) bekezdésében foglalt fakultatív visszavonási okoktól.

111. Ami azt a kérdést illeti, hogy a menekült jogállás visszavonásánál kevésbé szigorú intézkedést kell-e alkalmazni, előbbi fakultatív jellegére figyelemmel, az elvégzendő értékelésnek véleményem szerint magában kell foglalnia a körülmények megváltozása miatt meghatározott érdekek egymással szembeni mérlegelését.

112. Egy tagállam szempontjából a menekült jogállás visszavonásának lehetősége a társadalmának a menekült által jelentett veszélytől való védelmét célozza, olyan intézkedés meghozatalával, amellyel kiegészülhet a különösen súlyos bűncselekmény miatt hozott büntetőjogi ítélet.

⁶⁰ Lásd: M és társai (Menekült jogállás visszavonása) ítélet (109. pont).

⁶¹ Lásd analógia útján: 2019. december 12-i Bevándorlási és Menekültügyi Hivatal (Családegysítés – A menekült lánytestvére) ítélet (C-519/18, EU:C:2019:1070, 66. és 67. pont).

⁶² Lásd különösen: 2022. március 8-i Bezirkshauptmannschaft Hartberg-Fürstenfeld (Közvetlen hatály) ítélet (C-205/20, EU:C:2022:168, 31. pont).

⁶³ Lásd: 2010. november 9-i B és D ítélet (C-57/09 és C-101/09, EU:C:2010:661, 109. és 111. pont).

⁶⁴ Lásd: 2010. november 9-i B és D ítélet (C-57/09 és C-101/09, EU:C:2010:661, 115. pont). Ebben az ítéletben a Bíróság többek között megállapította, hogy a szóban forgó kizáró okokat azzal a céllal hozták létre, hogy kizárják a menekült jogálláshoz kapcsolódó védelemre érdemtelennek ítélt személyek menekültként való elismerését, valamint hogy elkerüljék azt, hogy e jogállás biztosítása lehetővé tegye bizonyos súlyos bűncselekmények elkövetői részére a büntetőjogi felelősség elkerülését (104. pont).

113. Mivel az a személy, akinek a menekült jogállását visszavonták, a visszaküldés tilalmának elve miatt⁶⁵ nem utasítható ki a tartózkodási helye szerinti tagállam területéről, joggal merül fel az a kérdés, hogy mennyiben hatékony az e jogállást visszavonó határozat azon veszély semlegesítése szempontjából, amelyet ez a személy e tagállam társadalmára jelent. Mindezzel együtt a menekült jogállás visszavonásának lehetősége egyszerre elrettentő és szankcionáló szerepet is betölt. Ebből a szempontból a tagállam azon lehetősége, hogy visszavonja a menekült jogállást, lehetővé teszi számára, hogy levonja az érintett személyt terhelő, a törvényeknek és rendeleteknek, valamint a közrend fenntartásával kapcsolatos intézkedéseknek való megfelelésre vonatkozó kötelezettsége megsértéséből származó következményeket. A Genfi Egyezmény 2. cikkében⁶⁶ és 33. cikkének (2) bekezdésében foglaltak szellemében jogosnak tűnik számomra annak uniós szinten történő előírása, hogy a menekült jogállás elismerésének – az ahhoz kapcsolódó előnyökkel és jogokkal együtt – a nemzetközi védelmet nyújtó tagállam biztonságának és közrendjének tiszteletben tartásával kell együttjárnia.

114. Emlékeztetek arra, hogy a menekült jogállás visszavonására irányuló eljárás alá vont személy szempontjából ez az eljárás azzal a következménnyel jár, hogy bár e személyt a menekülti minőségétől nem fosztják meg, és így a 2011/95 irányelv 14. cikkének (6) bekezdésében foglaltaknak megfelelően továbbra is élvezzi a Genfi Egyezményben biztosított bizonyos jogokat,⁶⁷ azonban az említett személy már nem rendelkezik az ezen irányelv VII. fejezetében rögzített jogokkal és előnyökkel.⁶⁸ Így konkrétan megfosztják a tartózkodási engedélytől, amelyet az említett irányelv 24. cikke a menekült jogálláshoz kapcsol.⁶⁹ Következésképpen véleményem szerint az alkalmazandó egymással szembeni mérlegelés második eleme az érintett személynek a személyes és családi helyzetére tekintettel az e jogok és előnyök megőrzéséhez fűződő érdeke.

115. Mivel tehát a 2011/95 irányelv 14. cikke (4) bekezdése b) pontjának alkalmazásával – amennyiben az nyer megállapítást, hogy az érintett személy nem küldhető vissza – az irányelv VII. fejezetében előírt jogok és előnyök megtartása a tét, az illetékes hatóságnak meg kell vizsgálnia, hogy az érintett személy által a társadalomra jelentett veszély mértékére, valamint személyes és családi helyzetére tekintettel arányos-e megfosztani őt a menekült jogállásától.

116. Ebben az összefüggésben e hatóságnak figyelembe kell vennie azt a tényt, hogy a menekült jogálláshoz kapcsolódó jogok és előnyök megvonása – az érintett személy helyzetének valószínűsíthető elbizonytalanítása miatt –, a büntetés letöltését követően ismét bűnözői magatartásra ösztönözhet, ami a társadalomra jelentett veszély fennmaradásához, nem pedig a semlegesítéséhez járulhat hozzá. Ez a megállapítás amellett szól, hogy a menekült jogállás visszavonásának a 2011/95 irányelv 14. cikke (4) bekezdésének b) pontjában biztosított lehetőségét a feltétlenül szükséges mértékre kell korlátozni, hogy a helyzet orvoslása ne hogy még súlyosabb problémát idézzon elő.

117. Következésképpen, az e rendelkezésben biztosított mérlegelési mozgástér keretében a tagállam nem csak arról dönthet, hogy visszavonja-e vagy sem az érintett személy menekült jogállását, hanem arról is, hogy biztosítja-e az ezen irányelv 14. cikkének (6) bekezdésében előírt

⁶⁵ Lásd a M és társai (Menekült jogállás visszavonása) ítéletet (95. pont), amelyből az következik, hogy a menekültnek a 2011/95 irányelv 14. cikkének (4) és (5) bekezdésében, valamint 21. cikkének (2) bekezdésében említett valamely esetben tartozó visszaküldése tilos, ha emiatt fennállna annak a veszélye, hogy e menekültnek megsértik a Charta 4. cikkében és 19. cikkének (2) bekezdésében rögzített alapvető jogait.

⁶⁶ Ez a cikk kimondja, hogy „[m]inden menekültnek kötelezettségei vannak azzal az országgal szemben, ahol tartózkodik, különösképpen az, hogy magát az ország törvényeinek és szabályainak, valamint a közrend fenntartása érdekében hozott intézkedéseknek alávesse”.

⁶⁷ Lásd: M és társai (Menekült jogállás visszavonása) ítélet (107. pont).

⁶⁸ Lásd: M és társai (Menekült jogállás visszavonása) ítélet (99. pont).

⁶⁹ Lásd: M és társai (Menekült jogállás visszavonása) ítélet (103. pont).

küszöbön túlmenő jogokat azon menekült számára, akinek a menekült jogállását vissza kívánja vonni.⁷⁰ Amint azt fentebb kifejtettem, az említett irányelv 14. cikke (4) bekezdésének b) pontjában írt lehetőség valamely tagállam általi kihasználása során, különösen annak a Charta által biztosított egyes alapvető jogokkal való összeegyeztethetőségére vonatkozóan eseti értékelést kell végezni.⁷¹

118. Ezzel szemben, mivel a visszaküldés tilalmának elve alkalmazandó az érintett személyre, véleményem szerint a menekült jogállás visszavonásának eldöntése szempontjából kevésbé relevánsak az e személy esetében a származási országába való visszatérése esetén fennálló kockázatok. Az arányosság elve ezért véleményem szerint nem követeli meg az illetékes hatóságtól, hogy az általa elvégzendő egymással szembeni mérlegelés során figyelembe vegye ezeket a kockázatokat.

119. E körülményekre tekintettel azt javaslom, hogy a Bíróság a C-663/21. sz. ügyben előzetes döntéshozatalra előterjesztett első kérdésre és a C-8/22. sz. ügyben előzetes döntéshozatalra előterjesztett második kérdésre azt a választ adja, hogy a 2011/95 irányelv 14. cikke (4) bekezdésének b) pontját úgy kell értelmezni, hogy a menekült jogállás visszavonása e rendelkezésben előírt lehetőségének alkalmazása során a tagállamnak tiszteletben kell tartania a Chartában biztosított alapvető jogokat, valamint az arányosság elvét. Következésképpen, mielőtt az említett rendelkezés alapján a menekült jogállás visszavonásáról döntene, a tagállamnak egymással szemben mérlegelnie kell egyrészt a társadalma védelméhez fűződő érdekét, másrészt az érintett személynek a menekült jogállása megőrzéséhez fűződő érdekét, tekintettel e jogállás visszavonásának különösen a személyes és családi helyzetére gyakorolt esetleges következményeire. Ha azonban a menekült visszaküldése azért nem lehetséges, mert emiatt fennállna annak a veszélye, hogy megsértik a Charta 4. cikkében és 19. cikkének (2) bekezdésében rögzített alapvető jogait, a 2011/95 irányelv 14. cikke (4) bekezdésének b) pontja nem követeli meg, hogy a menekült jogállás visszavonását az érintett tagállamnak a társadalma védelméhez fűződő érdeke és a menekült esetében a származási országába való visszatérése esetén fennálló kockázatok egymással szembeni mérlegelésétől tegyék függővé.

B. A kiutasítási határozat meghozatalának lehetőségéről a visszaküldés tilalma elvének alkalmazása esetén

120. A C-663/21. sz. ügyben előterjesztett második kérdésével az előterjesztő bíróság lényegében arra vár választ, hogy a 2008/115 irányelvet úgy kell-e értelmezni, hogy azzal ellentétes az olyan harmadik országbeli állampolgárral szembeni kiutasítási határozat meghozatala, akinek a menekült jogállását visszavonták, amennyiben megállapítást nyer, hogy ezen állampolgár kitoloncolása a visszaküldés tilalmának elve alapján határozatlan ideig kizárt.

⁷⁰ Lásd: Wathelet főtanácsnok M és társai (Menekült jogállás visszavonása) egyesített ügyekre vonatkozó indítványa (C-391/16, C-77/17 és C-78/17, EU:C:2018:486, 129. pont). E tekintetben emlékeztetni kell arra, hogy a 2011/95 irányelv 3. cikke lehetővé teszi a tagállamok számára, hogy kedvezőbb szabályokat vezessenek be többek között a nemzetközi védelem tartalmát illetően, amennyiben ezek összeegyeztethetők ezen irányelvvél.

⁷¹ Amint azt Wathelet főtanácsnok az M és társai (Menekült jogállás visszavonása) egyesített ügyekre vonatkozó indítványában (C-391/16, C-77/17 és C-78/17, EU:C:2018:486) megjegyezte, „amennyiben valamely tagállam [a 2011/95 irányelv 14. cikkének (4) és (5) bekezdésében biztosított lehetőségek] kihasználásának eredményeként megfosztana egy menekültet bizonyos egészségügyi ellátásokhoz való hozzáféréstől, ez sérthetné a Charta (egészséghez való jogra vonatkozó) 35. cikkét”. Ezen túlmenően a tagállamnak figyelemmel kell lennie arra, hogy „nem lehet kizárni többek között azt, hogy a körülményektől függően sértheti a Charta 7. cikkét, ha megtagadják egy menekülttől azt, hogy a börtönből való szabadulását követően beilleszkedjen a munkaerőpiacra, miközben nem utasítható ki harmadik országba, és így határozatlan ideig a menedéket nyújtó államban kell maradnia” (134. pont).

121. A 2008/115 irányelv 6. cikkének (1) bekezdése előírja, hogy a tagállamok az e cikk (2)–(5) bekezdésében említett kivételek sérelme nélkül a területükön jogellenesen tartózkodó harmadik országbeli állampolgárokra vonatkozóan kiutasítási határozatot hoznak.

122. Az említett irányelv 8. cikkének (1) bekezdése úgy rendelkezik, hogy amennyiben nem került sor önkéntes távozásra vonatkozó határidő megállapítására, vagy a visszatérési kötelezettséget az érintettek nem teljesítették az önkéntes távozásra megadott határidőn belül, a tagállamok minden szükséges intézkedést meghoznak a kiutasítási határozat végrehajtásához.

123. Az említett irányelv 9. cikke (1) bekezdésének a) pontja kimondja, hogy a tagállamok elhalasztják a kitoloncolást, ha az megsértené a visszaküldés tilalmának elvét.

124. Általánosabban, a 2008/115 irányelv 5. cikke egyébiránt arra kötelezi a tagállamokat, hogy ezen irányelv végrehajtása során tartsák tiszteletben a visszaküldés tilalmának elvét. Gyakorlati szinten ezen irányelv 14. cikke bizonyos biztosítékokat vezet be a visszaküldés előtti időszakra vonatkozóan, amelyek többek között a harmadik országok azon állampolgárait illetik meg, akiknek a kitoloncolását elhalasztották, és amelyek számukra az ezen elhalasztással lefedett időszakban minimális tartalmú jogállási formát nyújtanak.

125. Amint arra a kérdést előterjesztő bíróság helyesen rámutat, amennyiben egy harmadik ország állampolgára határozatlan ideig nem toloncolható ki, a vele szemben hozott kiutasítási határozat az elfogadásának pillanatától kezdve – további rendelkezés meghozataláig – úgyszólván teljes mértékben hatástalan, ami indokoltá teszi az említett bíróság által az ilyen határozat elfogadásának lehetőségével kapcsolatban kifejezett kételyeket.

126. A C-663/21. sz. ügyben az eljárás résztvevői azon álláspontjuk védelmében, amely szerint ebben a helyzetben mindezek ellenére mégis van helye a kiutasítási határozat meghozatalának, a 2021. június 3-i Westerwaldkreis ítéletre⁷² hivatkoznak, amelyben a Bíróság kimondta, hogy az a tagállam, amely úgy dönt, hogy nem ad tartózkodási engedélyt a területén jogellenesen tartózkodó harmadik országbeli állampolgárnak, köteles kiutasítási határozatot hozni, még abban az esetben is, ha a harmadik országbeli állampolgárra kiterjed a visszaküldés tilalmának elve. E körülmény csupán a kitoloncolásának a 2008/115 irányelv 9. cikkének (1) bekezdése szerinti elhalasztását igazolhatja, és el kell kerülni az olyan harmadik országbeli állampolgárok „köztes jogállásának” fennállását, akik valamely tagállam területén tartózkodnak, anélkül hogy tartózkodási joguk vagy engedélyük lenne, és adott esetben beutazási tilalom hatálya alatt állnak, anélkül hogy velük szemben bármilyen érvényes kiutasítási határozat lenne érvényben.⁷³ Mindazonáltal ki kell emelni, hogy ez az ítélet egy olyan sajátos helyzetre vonatkozott, amelynek középpontjában az a probléma állt, hogy egy harmadik országbeli állampolgárt beutazási tilalom alá helyeztek, miközben a vele szemben hozott kiutasítási határozatot – amelynek kiegészítésére szolgált volna ez a tilalom – visszavonták. A Bíróság érvelését ezen, a C-663/21. sz. ügyben szóban forgótól eltérő helyzetre alapozta.

127. Egyébiránt, bár a 2008/115 irányelv célja – az érintett személyek alapvető jogainak és méltóságának tiszteletben tartása mellett – a jogellenesen tartózkodó harmadik országbeli állampolgárok hatékony visszatérési és hazatelepülési politikájának a megvalósítása,⁷⁴ a Bíróság bizonyos körülmények fennállása esetén kizárta a kiutasítási határozat elfogadását.

⁷² C-546/19, EU:C:2021:432.

⁷³ Lásd: 2021. június 3-i Westerwaldkreis ítélet (C-546/19, EU:C:2021:432, 57–59. pont).

⁷⁴ Lásd különösen: 2022. október 20-i Centre public d'action sociale de Liège (Kiutasítási határozat visszavonása vagy felfüggesztése) ítélet (C-825/21, EU:C:2022:810, 49. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

128. A Bíróság ily módon pontosította, hogy a 2008/115 irányelv 5. cikke értelmében a családi élethez való joggal inkább a kiutasítási határozat elfogadása, mintsem annak a végrehajtása az ellentétes.⁷⁵

129. Ezen túlmenően a Bíróság a kísérő nélküli kiskorúak konkrét esetében úgy ítélte meg, hogy nem hozható kiutasítási határozat azon körülményekre tekintettel, amelyek a kiskorúak kitoloncolásának akadályát képezik.⁷⁶

130. Ezenkívül a Bíróság a más tagállamban nemzetközi védelmet élvező harmadik országbeli állampolgárok esetében úgy ítélte meg, hogy a harmadik országnak a kiutasítás célországakénti kijelölhetősége hiányában nem lehet kiutasítási határozatot hozni.⁷⁷

131. E tényezők pontosítását követően az előterjesztő bíróság által a C-663/21. sz. ügyben előterjesztett második kérdés közvetlen megválaszolása érdekében a Bíróság legfrissebb ítélkezési gyakorlatára kell hivatkozni.

132. Véleményem szerint a Bíróság a 2022. november 22-i Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid (Kiutasítás – Orvosi kannabisz) ítéletében⁷⁸ már vizsgálta az e bíróság által felvetett problémát.

133. A Bíróság ugyanis emlékeztetett arra, hogy amennyiben valamely harmadik országbeli állampolgár a 2008/115 irányelv hatálya alá tartozik, a kiutasítása érdekében – főszabály szerint – az irányelvben előírt közös normáknak és eljárásoknak kell rá vonatkozniuk, amíg a tartózkodása adott esetben nem válik szabályossá.⁷⁹

134. Ebből a szempontból egyrészt a 2008/115 irányelv 6. cikkének (1) bekezdéséből kitűnik, hogy amint a tartózkodás jogellenessége megállapításra került, minden harmadik országbeli állampolgár tekintetében – az e cikk (2)–(5) bekezdésében foglalt kivételek sérelme nélkül és az ezen irányelv 5. cikkében meghatározott követelmények szigorú tiszteletben tartása mellett – kiutasítási határozatot kell hozni, amelynek az említett irányelv 3. cikkének 3. pontjában említett harmadik országok közül meg kell határoznia azt, amelybe e harmadik országbeli állampolgárt ki kell toloncolni.⁸⁰ Másrészt a tagállam nem toloncolhatja ki a jogellenesen tartózkodó harmadik országbeli állampolgárt a 2008/115 irányelv 8. cikke alapján anélkül, hogy ezen állampolgár vonatkozásában előzetesen ne hoznának olyan kiutasítási határozatot, amelyet az irányelv által bevezetett anyagi jogi és eljárásjogi garanciák tiszteletben tartása mellett fogadnak el.⁸¹

⁷⁵ Lásd: 2018. május 8-i K. A. és társai (Családegyesítés Belgiumban) ítélet (C-82/16, EU:C:2018:308, 104. pont).

⁷⁶ Lásd: 2021. január 14-i Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid (Kísérő nélküli kiskorú kiutasítása) ítélet (C-441/19, EU:C:2021:9, 51–56. pont). A Bíróság különösen azt állapította meg, hogy „a kiutasítási határozat meghozatala előtt az érintett tagállamnak vizsgálatot kell folytatnia, hogy meggyőződjön konkrétan arról, hogy a szóban forgó, kísérő nélküli kiskorú számára megfelelő befogadási lehetőség áll rendelkezésre a fogadó államban”, és hogy „[a]mennyiben ilyen befogadási lehetőség nem áll rendelkezésre, az említett kiskorúval szemben nem hozhatnak kiutasítási határozatot [a 2008/115 irányelv] 6. cikkének (1) bekezdése alapján” (55. és 56. pont).

⁷⁷ Lásd: 2021. február 24-i M és társai (Átadás egy tagállamnak) ítélet (C-673/19, EU:C:2021:127, 42. és 45. pont).

⁷⁸ C-69/21, a továbbiakban: Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid (Kiutasítás – Orvosi kannabisz) ítélet, EU:C:2022:913.

⁷⁹ Lásd különösen: Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid (Kiutasítás – Orvosi kannabisz) ítélet (52. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

⁸⁰ Lásd különösen: Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid (Kiutasítás – Orvosi kannabisz) ítélet (53. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

⁸¹ Lásd különösen: Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid (Kiutasítás – Orvosi kannabisz) ítélet (54. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

135. A Bíróság ugyanakkor azt is pontosította, hogy a 2008/115 irányelv 5. cikke, amely ezen irányelv végrehajtásakor a tagállamokra nézve kötelező általános szabálynak minősül, azt írja elő az illetékes nemzeti hatóság számára, hogy a kiutasítási eljárás minden szakaszában tartsa tiszteletben a visszaküldés tilalmának elvét, amelyet alapvető jogként a Chartának a Genfi Egyezmény 33. cikkével összefüggésben értelmezett 18. cikke, valamint a Charta 19. cikkének (2) bekezdése biztosít. Ez a helyzet többek között akkor, ha e hatóság az érintett meghallgatását követően vele szemben kiutasítási határozatot kíván meghozni.⁸²

136. A Bíróság ebből azt a következtetést vonta le, hogy a 2008/115 irányelv 5. cikkével ellentétes, ha egy harmadik országbeli állampolgárral szemben kiutasítási határozatot hoznak, amennyiben e határozat célországként olyan országot jelöl meg, ahol komolyan és megalapozottan feltételezhető, hogy az említett határozat végrehajtása esetén ezen állampolgár a Charta 18. cikkével vagy 19. cikkének (2) bekezdésével ellentétes bánásmód valós veszélyének lenne kitéve.⁸³

137. Ezzel kapcsolatban a Bíróság emlékeztetett arra, hogy az utóbbi rendelkezés értelmében senki sem toloncolható ki olyan államba, ahol komolyan fenyegeti az a veszély, hogy halálra ítélik, kínozzák, vagy a Charta 4. cikke értelmében más embertelen vagy megalázó bánásmódnak vetik alá. Az embertelen vagy megalázó bánásmód és büntetés tilalma, amelyet e 4. cikk ír elő, abszolút jellegűt ölt, mivel szorosan összefügg az emberi méltóság tiszteletben tartásával, amelyet a Charta 1. cikke ír elő.⁸⁴

138. A Bíróság szerint ebből az következik, hogy amennyiben komolyan és megalapozottan feltételezhető, hogy a valamely tagállam területén jogellenesen tartózkodó harmadik országbeli állampolgár a valamely harmadik országba való visszatérése esetén ki lenne téve a Charta 1. cikkével és 19. cikkének (2) bekezdésével összefüggésben értelmezett 4. cikke értelmében vett embertelen vagy megalázó bánásmód tényleges veszélyének, ezen állampolgárral szemben mindaddig nem hozható az ezen országba való kitoloncolásra vonatkozó határozat, amíg e veszély fennáll.⁸⁵ Hasonlóképpen, amint azt egyébiránt a 2008/115 irányelv 9. cikkének (1) bekezdése kifejezetten elő is írja, az említett állampolgárt ezen időszak alatt nem lehet kitoloncolni.⁸⁶

139. Ily módon véleményem szerint egyértelműen kitűnik a Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid (Kiutasítás – Orvosi kannabisz) ítéletből, hogy a 2008/115 irányelv 5. cikkét a Charta 1. és 4. cikkével, valamint 19. cikkének (2) bekezdésével összefüggésben úgy kell értelmezni, hogy azzal ellentétes az olyan harmadik országbeli állampolgárral szembeni kiutasítási határozat meghozatala, akinek a menekült jogállását visszavonták, amennyiben megállapítást nyer, hogy ezen állampolgár kiutasítása a visszaküldés tilalmának elve alapján határozatlan ideig kizárt.

⁸² Lásd különösen: Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid (Kiutasítás – Orvosi kannabisz) ítélet (55. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

⁸³ Lásd: Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid (Kiutasítás – Orvosi kannabisz) ítélet (56. pont).

⁸⁴ Lásd különösen: Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid (Kiutasítás – Orvosi kannabisz) ítélet (57. pont).

⁸⁵ Lásd: Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid (Kiutasítás – Orvosi kannabisz) ítélet (58. pont).

⁸⁶ Lásd: Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid (Kiutasítás – Orvosi kannabisz) ítélet (59. pont).

IV. Véggkövetkeztetés

140. A fenti megfontolások összességére tekintettel azt javaslom, hogy a Bíróság a Verwaltungsgerichtshof (legfelsőbb közigazgatási bíróság, Ausztria) által a C-663/21. sz. ügyben és a Conseil d'État (államtanács, Belgium) által a C-8/22. sz. ügyben előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdésekre a következő választ adja:

1) A harmadik országbeli állampolgárok és hontalan személyek nemzetközi védelemre jogosultként való elismerésére, az egységes menekült- vagy kiegészítő védelmet biztosító jogállásra, valamint a nyújtott védelem tartalmára vonatkozó szabályokról szóló, 2011. december 13-i 2011/95/EU európai parlamenti és tanácsi irányelv 14. cikke (4) bekezdésének b) pontját

a következőképpen kell értelmezni:

- az e rendelkezésben foglalt okra hivatkozva valamely tagállam csak akkor vonhatja vissza a menekült jogállást, ha bizonyítja egyrészt azt, hogy az érintett személyt különösen súlyos bűncselekményért jogerősen elítélték, másrészt pedig azt, hogy e személy veszélyt jelent e tagállam társadalmára;
- az e rendelkezésben foglalt okra hivatkozva valamely tagállam csak akkor vonhatja vissza a menekült jogállást, ha bizonyítja, hogy az érintett személy valódi, közvetlen és kellően súlyos veszélyt jelent e tagállam társadalmára, valamint
- a menekült jogállás visszavonására vonatkozóan a 2011/95 irányelv 14. cikke (4) bekezdésének b) pontjában előírt lehetőség alkalmazása során a tagállamnak tiszteletben kell tartania az Európai Unió Alapjogi Chartájában biztosított alapvető jogokat, valamint az arányosság elvét. Következésképpen, mielőtt az említett rendelkezés alapján a menekült jogállás visszavonásáról döntene, a tagállamnak egymással szemben mérlegelnie kell egyrészt a társadalmára védelméhez fűződő érdekét, másrészt az érintett személynek a menekült jogállása megőrzéséhez fűződő érdekét, tekintettel e jogállás visszavonásának különösen a személyes és családi helyzetére gyakorolt esetleges következményeire. Ha azonban a menekült visszaküldése azért nem lehetséges, mert emiatt fennállna annak a veszélye, hogy megsértik a Charta 4. cikkében és 19. cikkének (2) bekezdésében rögzített alapvető jogait, a 2011/95 irányelv 14. cikke (4) bekezdésének b) pontja nem követeli meg, hogy a menekült jogállás visszavonását az érintett tagállamnak a társadalmára védelméhez fűződő érdeke és a menekült esetében a származási országába való visszatérése esetén fennálló kockázatok egymással szembeni mérlegelésétől tegyék függővé.

2) A harmadik országok illegálisan [helyesen: jogellenesen] tartózkodó állampolgárainak visszatérésével kapcsolatban a tagállamokban használt közös normákról és eljárásokról szóló, 2008. december 16-i 2008/115/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv 5. cikkét az Alapjogi Charta 1. és 4. cikkével, valamint 19. cikkének (2) bekezdésével összefüggésben

a következőképpen kell értelmezni:

azzal ellentétben az olyan harmadik országbeli állampolgárral szembeni kiutasítási határozat meghozatala, akinek a menekült jogállását visszavonták, amennyiben megállapítást nyer, hogy ezen állampolgár kiutasítása a visszaküldés tilalmának elve alapján határozatlan ideig kizárt.